

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA

BUCUREȘTI | Str. Brezoiu 23-25
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL LI • Nr. 2

SAMBATA 10 Ianuarie 1942

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

BOB BULGARU Adolescență

Bob Bulgaru

de ION FRUNZETTI

Existența lui Bob Bulgaru s'ar putea tălmăci ca o imputare sau ca otfatul resmenat al împăcării. Dacă s'ar încerca să se facă din viața sa o sumă de ani, statistică, ele ar mărturisi căte împotriva unei societăți chemată pe banca acuzării. Intre baltamuc, spital și morgă, diferența e de adresă. Esențial, puțin importă dacă pe Eminescu l-a ucis cămăra de săvârșit în frunte de mâna inconștientă a unui smintit în ospiciu, sau sifilisul, sau a una și alta.

Că e ajuns în ospiciu, asta nu va putea fi niciodată uitat, și justificările psihanalitice vor rămâne bălăile timide de scuză lene demascabile.

Bob Bulgaru n'a fost, până la treizeci de ani numai o promisiune, dar nici mult mai mult n'a putut fi. Existența sa pornită din zodia nefastă a anului revoluției țărănești, 1907, scoboară de pe mările Prutului, neindustriale, spre cele pline de mazăre ale Dâmboviței, cam pe la 20 de ani.

Ce a năvălat, nesistematic și autodidact, se datorește răvnei sale și întâmplării.

Putea să nu nvețe nici oarece-a apucat să știe, și ce știa era ca și cum n'ar fi învățat, știut fiind odată cu zorile conștiinței lui de artist.

Au încercat, după moarte, în 1938, jurnalele care-l deplăngeau ca pe o categorie ilustrată pentru teze sociale, bună să exemplifice odată mai mult că etc. etc., au încercat să-l prezinte drept inginer.

Faptele lui știute de prieteni, câte au fost semnificative nu s'au opus, dar nici n'au susținut teza, iar cele nesemnificative nu n'au mai susținut-o, dar nici măcar n'au încercat s'o combată.

Inger, Bob Bulgaru ar fi greu de înțeles: i'ar lipsi amară-cimea specifică experienței gunoierului existenței. Teza unei conștiințe la inginer, operată benevol și în extremă, nu-l slujește. Eca și cum i s'ar imputa, pentru slava unei neglijențe asemănătoare finale, totuși intinerea unei vieți de care, curățat, ar fi mai puțin autentic. În amintiri, Bob Bulgaru nu are fluorescența convențională a unei suferințe și insorite beatitudinal. Existența sa este cea tragică, prea de hulgan în sensul pe care Mroca Eliade l-a conștientat, ca să poată fi descolorată de balastul adulterării prin mizerie.

Un timp, Bob Bulgaru n'a făcut decât „pictură alimentară”, cum o botezase cu un cinism sfârcător. Tablouri oneste, anodine și anoste, destinate gusturilor oricărei populații sociale de suflă. Părți burgheze cu pretenții scăzute. Naturi moarte, flori, mai rar pisagii, convenționale, mimetice, fade, vândute pentru câteva dolari unui antreprenor de țărnie prin provincie. Mi-aduc aminte, într'un orașel din Moldova, care nu era Husi săi gatați, cu ce eșec i-am descoperit, târziu după moartea sa, semnătura pe o Mată pânză. Nici mort, nemilostenia unei legi care-i forșase mâna să se înduplece a bălbăi, nu-l ierta. Pictura lui alimentară îi suverăvnea, cu toate că, alimentat, nevoile lui excedente închelasă se mult un bilanț deficitar. Continua, produsă pentru a hrăni, să se vândă pentru hrana, de astădată a altuia.

Bob Bulgaru avea, printre prietenii săi (Zlotescu, Padina, Yănătoru, Anastase, Horia Stamat, Edgar Papu, Acterian, Eliade, etc.), fama nemeritată a lenevici. „Fainănt par passion”, Bob Bulgaru era tot atât de activ lenevici, ca și atunci când lucra. Acumularea imenselor resurse de temperament necesare unei munci înverșunate ca aceea pe care o depunea el în epocile de fervoare, cerea îndelungi epoci de vagabondaj intelectual, de disponibilitate propice înregistrării pasive și observației intenționate.

Modern, Bob Bulgaru se revendica dela o tradiție umanistă. Baza tuturor prematurilor sale succese — pe care nu le-a căutat niciodată, nici apreciat când i-au venit, ca a cel premiu din 1935, dela singurul Salon Oficial la care a expus, o forma studiul, și studiul era și scopul lenevici sale.

Camera care-i servea de atelier, Bob o tapetase cu schițele parțiale, și din diferite unghieri de vedere, ale portretelor la care lucra. Măini, picioare, capete, profiluri, racourile-urile pozițiilor variate în care-și așeza modelul, nu erau decât reflexe ale nevoii de a-și cunoaște modelul înainte de a-l picta, pentru a-i reface, prin expresie, interiorul.

Colorist, îi chinuia construcția arhitectonică a fizionomiilor. Excelent desenator, Bob se neliniștea pentru culoare. Cătreera muzele — câte bruma le avem — ca să învețe dela pânzele marilor maeștri, direct, cum se construiește un portret, cum devine solid, cum capătă substrat substanțial.

(Urmare în pag. 3-a)

Intâlniri

La drept vorbind, nu știu să-ți spun când mi-a fost mai mare bucuria: acum, după ce l-am văzut pe Pinocchio sau înainte, gândindu-mă că am să-l văd? Negrit însuși că a însemnat pentru mine una din marile bucurii mărunte — și puține — amăgindu-mi melancolia ultimelor sărbători, dealungul cărora biata inimă ome-nească a bătut mai speriată ca oricând de propriile ei băți.

La cinematograful mă duc cât pot de rar. Și pot asta... (De m'as putea lipsi de atâtea lucruri neprielnice în care mă risipesc totuși, cum mă pot lipsi de cinematograful?). N'am nimic împotriva, dar nici cu el nu am mai nimic. La Pinocchio nu m'am dus dintr'o obligație ob-tobiografică, — fiindcă mi-aș fi adus aminte de copilărie, simțind deodată nevoia să re-trăiesc o oră în complicitatea ei. Nici îndemnat de dragul vremii amintiri, al unei regă-sirii. Ba chiar, am intrat în ci-nematograf cu satisfacția că în-sfârșit, pentru odată, n'aveam să mai dau iarăși de mine, ca în atâtea rânduri când după un spectacol sau la sfârșitul unei cărți, trebuia să constat cu desamăgire că povestea a- ceea o știam fiindcă mi se în-tâmplase chiar mie. Fantezia celor mai mari artiști e departe de a fi un joc liber: e în bună parte ceva care-și aduce aminte, cu o consecvență interioară și o logică pătrunse de obișnuințele unui conformism ere-ditar.

Pinocchio are fără îndoială ceea ce se cheamă un tâlc, o morală. Din acest punct de ve-dere îi prefer Albă ca zăpada, care era basmul pur, făcut din el însuși, fără aluzii la înțele-surile vieții noastre cea de toate zilele. Păpușa de lemn s'a bu-curat să fie băiat adevărat, om adică: nobilă ambiție, medio-cră satisfacție.

Nu-i așa, Paul Lahovary? Nimic din ce e omenesc nu avea să-i mai fie străin; nicio vanitate, nici dragostea, nici răboiul, nici moartea, crescând mare și voimic, la vârsta bărbăției, Pinocchio va lua-o ras-ta după himerele lui sau pen-tru ale altora, până n Filipine sau până la Hawaii. Mușcătura ghotelului sau a schije — de-i va fi dat să mai suferă după aceea — îl va durea desigur mai mult ca arsura dela dege-tul de lemn pe care-l privea uitat cum fumegă ca o țigilă. Rânilor aparente i se vor cicatriza desigur, acelea nevăzute vor continua însă multă vreme să-i invenimeze conștiința. Dar asta e — vezi bine — altă po-

veste de cât aceea pe care am văzut-o la cinematograful. Să încerc abtbel: ai băgat de seamă că atunci când lucrurile iau o întorsătură favorabilă, precipitându-se către un hap-py end“ inevitabil, romanul sau filmul se termină, fiindcă feri-cirea e artistic neinteresantă (ori poate, omeneste neverosi-milă)? Tolstoi scria odată, că toate fericirile se aseamănă, dar fiecare nemorocire își are felul ei particular. Și asta însă e altă poveste, pe care o știam amândoi, împreună cu cititorii noștri complici.

Care e totuși povestea cu Pi-nocchio? Nu e poveste ci far-mec, delectare pură, în absen-ța oricăror consecințe sau mo-ralități destinate înțeleșurilor vieții. M'am întrebat însă de ce participarea subjugată a spec-tatorului la magia desenelor animate și multicolore e mai intensă, mergând chiar până la desăvârșita lui mistificare? Fiindcă e într'adevăr o tragere pe sfoară vrăjitoarească, în măiestria genului animator care cu foarfece și cu pensula de vopsele izbutește să facă „în felul vieții”, mai adevărat ca viața, adică artă. Știam noi că suntem din aceeași stofă din care ne sunt țesute visele, dar tot mai speram că festușura asta ar fi imitabilă, la adă-post de contrafaceri. Iată-ne deci divulgați, trădați.

Viața poate fi deci formula-tă. Filmul tehnicolor este o for-mulă a ei, o rețetă grație că-reia se poate face o concurență neioală oficinului de stare ci-vilă. Vrei să spui că peștigorul Cleo nu are personalitate? Ba eu pretind că are și „sex-ap-peal”. Dar pisică Figaro, pe care-l prefer ca sobrietate ex-presivă și pentru felul simplu omenesc sau pseudopiscesc, lui Gary Cooper?

Ai băgat de seamă, cred, că sunt de conveniență și de ne-interesați oamenii, în desenele animate. Când Pinocchio înce-tează să mai fie păpușă de lemn, devenind prin grația ză-nei, băiat adevărat, nu mai are nici un haz. În lumea visului tehnicolor, ca și în aceea a fan-teziei poetice, ierarhiile se în-tocmesc altfel. Orăntările iau rangul de frumte. Aici se cade să vorbim despre animale și oameni lor, folosind aceeași inscripție sub care-și publica versurile, acum câțiva ani, un poet francez. Suntem în plină fabulă a creației, în care toate regnurile își corespund, ani-mate de același dor nestăruenit: al unei libertăți pe care numai visul artei o poate făgădui.

MENALC

Te mirai, Menalc, de ce par-ticiparea spectatorului la ma-gia desenelor animate in-tr'atât este de intensă. Încât merge până la desăvârșita lui mistificare. Sunt ispitit să-ți dau o explicație ce mi se pare firească. Povestea — fie din-tr'o carte, fie pe ecran — e-vocă spectatorului matur lum-ea fantastică a copilăriei, lume ce este, la urma urmei, o replică a atitudinii omeni-rei primitive față de cosmos. Aș denui-o perioada animis-tă, sau mai exact narcisistă. Primitivul, ca și copilul, se vede pe sine în toate făptu-riile, umanizează, însușește natura. De asemenea femeia, care păstrează o structură a-propriată de a copilului, illo-gică și irațională, e sortită a avea și ea cât de cât o viziune sentimentală a lumii. (De alt-fel, aproape numai femeile — fap-tul e caracteristic — se in-delețnesc cu vrăjitoria, ră-mășiță a mentalității primi-tive).

S'ar părea că cel mai mulți ducem în noi nostalgia co-pilăriei noastre, ce a fost subjugată atâtei perspect-ive. Vezi bine că și omul matur (nu mai vorbesc de poeți), omul „pozitiv” cum spunem azi, se lasă ușor furat, sau cum ai afirmat, „cu de-săvârșire mistificat” de magia desenelor animate, ca de aceea a basmelor citite, fiind-că ele redecșteaptă ca prin pu-terea unei vrăji, viziunea fer-mecată a lumii copilăriei — lume cu care, de altfel, ne

PAUL LAHOVARI

Humorul și sentimentul naturii

de VLADIMIR DOGARU

Dintre numeroasele sentimente, pe care le cultivă poezia și proza, humorul reflectă, fără îndoială, cel mai puțin frumusețile naturii. Uneori nu face nici atât: oare câți humo-riști au cântat splendoarea unei amiezii de vară, farmecul unui apus de soare ori cla-rul unei nopți cu lună? Puțini, foarte pu-țini, și asta nu în opere cu bază de humor, ci într'altele, a căror reușită nu dă totuși autorilor dreptul de a fi și peisagisti. Abia dacă un Gogol va sparge regula: neîntre-cu-te tablouri din Taras Bulba — unde pe-nița ia în chip măiestrit locul penelului — fac din autorul lor un mare și indiscutabil pictor al naturii, cu toate că în Revizorul, după cum se știe, același autor, îndepărtea-ză complet natura. Dar exemplul lui Go-gol — și încă vreo două-trei ce s'ar mai pu-tea culege din literatura universală — deși calcă regula, nu are totuși puterea de a anula-o. Afirmatia că operele humoristice reflectă mai puțin ori de loc frumusețile naturii rămâne, așa dar, valabilă.

Judecând bine, lucrul nu are de ce să ne surprindă. Humorul e o stare de spirit care nu se obține cu descriere de natură. Nimeni nu va râde citind Pastelurile lui Alecsandri. Râsul are nevoie de ridicul, de diformări și insuficiențe, de momente și si-tuații încurcate, pe care natura, fiind fru-moasă și perfectă, nu are cum să ni le o-fene. Prin urmare, structura însăși a humo-rului — deși nu totdeauna, după cum vom vedea — repugnă imperios natura. Pentru exemplificare, e suficient să ne gândim la O scrisoare pierdută de Caragiale, la Schițele și Momentele aceluiași, la Metamorfoză de Bră-tescu Voinești, ori la unele din năvelele lui Gheorghe Brătescu. În toate, descrierea na-turii ar fi fost fără rost. În loc să contri-bue la intensificarea efectului literar, l-ar fi diminuat. Caragiale a ironizat adesea mania descrierilor nejustificate, dovedind prin asta că indiferentismul său față de natură era nu numai instinctiv, dar și con-știent.

Mai greu de explicat — deși nu imposibil — e absența naturii în opera lui Creangă. Povestind anii copilăriei — copilărie petre-cută în cadrul fermecător al Humuleștilor

f i s i e r

Nimic nu egalează plăcerea aceluia moment minunat, când cu cartea în mână, nu mai urmărim sensul rândurilor, ci ne lăsam legănăți de gânduri. Este un moment delectos. Fe-lurite imagini estompate, ne-conținut altele, modale prin funul unei țigări. Atunci simți groazica dăruire pe care Dum-nezeaua ne-a făcut-o, acor-dându-ne gândul. Gândul, pentru care desăd pe orice să-i dea o definiție valabilă și conformă intenției sale.

Să poți gândi! Ce fantastic. Spunea cineva odată: „Eu nu mai pot trăi din imaginație. Ajunge la un moment dat, oricât am dori să mi mulțumesc, să mă chinuiesc, să mă ru-pă. Numai cu imaginația nu se poate trăi”. Oh! l'afreux, l'exquis tourment, stiga cine-va despre gând. Închipuire și gânduri, dar nu este nimic mai grozav, mai minunat, mai înăl-țător. Gânduri și închipuiri cari te poartă pe unde cu mintea nu gândești (înțelep-ciunea populară care a în-chegat această expresie s'a gândit oare că a dat o defi-niție a gândului, care încear-că să fie aproape de adevăr? Gândul care trece dincolo de minte. Gândul care nu este un sclav al minții. Pe unde cu mintea nu gândești. Numai din închipuiri, din construcții dincolo de rațiunea noastră putem ajunge acolo. Numai gândul, gândul mureu).

Mă întreb unde ar ajunge omenirea dacă n'ar mai gân-di! Eu aș fi foarte nefericit.

Ioată spre p'edă, m'am împot-molit, mai de mult, la urmă-

DIMITRIE POPESCU

— ne-am fi așteptat ca din penița lui să iasă încântătoare descrieri. Și totuși Amin-tirile nu ni le oferă. Abia pe ici, pe colea, dacă găsim câte un cuvânt despre sat, des-pre gărla unde se lighănea zile întregi cu Zahai, despre Ozana, despre drumul pe care îl parcurge până la Piatra Neamț ori So-cola, despre zilele de Martie când dă răia peste el, despre Iași și despre multe altele, tot atât de puțin și de nepoetic zugrăvite. Situația nu se schimbă nici în basme, Harap Alb e tot atât de sărac în peisagii, cum sunt și Amintirile. Cum se explică acest feno-men? Fost-a Creangă insensibil la frumu-sețile naturii? Viața pe care a dus-o, și mai ales romantica sa izolare în bojdeuca dela marginea Iașilor, de unde i se deschidea înaintea ochilor o minunată panoramă, do-vedesc că n'a disprețuit natura. Din con-tră, colțul în care trăia era așa de pitoresc și așa de frumos în sine, încât marele E-minescu nu găsea alt loc de potolire a stu-ciumărilor din el, decât în casa singuratică depe Sărărie, în cerdacul căreia zăbovea a-desea ore întregi, privind și admirând plumburiul deal al Șorogariilor. Dacă n'a fost insensibil la frumusețile naturii, de ce nu le-a descris Creangă în operele sale? Pentru că, au răspuns unii, — în fruntea lor se cuvine să-l menționăm pe Ibrăileanu — Creangă era un țăran mai rășărit, un po-vestitor cu carte, ieșit din nesfârșitul șir al repozitorilor populari, pentru cari natura, din cauza îndelungatei trăiri în mijlocul ei, nu mai are farmec. Scriitorul ar întrușchia ast-fel un fel de saturație a frumuseții naturii, dobândită pe cale ancestrală și care-l face acum insensibil față de peisagiul inconju-rător. Explicația, cu toată atracția psiholo-gismului său, nu ne mulțumește. Ea poate fi admisă pentru poezia populară, unde deșemneni natura apare în proporții mici. La Creangă însă nu. Țăran — din a doua generație și drept — a-fost și Eminescu, și Coșbuc, dar amândoi au iubit și zugrăvit natura. Problema lui Creangă se aseamănă cu a lui Caragiale și se explică la fel ca și a lui. Humorist până în cea din urmă cută a sufletului său, Creangă nu avea nici ei nevoie de natură. Amintirile sale urmăreau

(Urmare în pag. 5-a)

toarea frază a lui Dostoiew-sky: Blestemată fie civilizația, dacă pentru a o menține tre-buiesc jupuiți oamenii”. Merej-cowsky răspunsese la aceeași întrebare cu: „Blesemat fie creștinismul, dacă pentru a-l menține trebuiesc jupuiți oamenii”. Desigur nici lui, răspunsul acesta nu-i lămu-rea imensa steră a stigă-tului desăvârșit al lui Dosto-iewsky. Dar Merejcowsky a putut trece mai departe și a scris un volum asupra lui Dos-toiewsky pricepând în el inse-zisabilul sufletului rus. Eu aici refuz să trec. Mă gândesc. Cum poate el admite această stare (fiindcă o admite, spu-nând chiar: este revoltător, poate, dar așa este). Dela blestem, mă cutremură nu-mai sensul cumpănat al lui, trece la a crede că poate este revoltător, și admite si-tuația revoltă-oare.

Aștept ca anii să mă lă-murească.

DIMITRIE POPESCU

SORIN IONESCU

Pelaș

Cronica dramatică

Din teatru ECRAN în teatru

ALBUM

FIȘE LA OSKAR WILDE

Oscar Fingall Wilk s'a născut la Dublin, în anul 1856. Primul volum de poezii l-a publicat în 1881, după care a făcut o călătorie în America, făcând o serie de conferințe. Intors la Londra, a prezentat în 1892 piesa sa „Evanta ul doamnei Wendermere”. Puțin după aceea, i-au urmat „O femeie fără importanță” și „Soțul ideal”.

În 1893 i s'a prezentat la Paris, piesa sa în limba franceză: „Salomea”.

După un proces de moravuri este condamnat la doi ani de „muncă grea” pe care-l îndeplinește în închisoarea Reading.

La sfârșitul pedepsei, părăsește Anglia, trecând în Franța. A murit în anul 1900 la Paris.

Alte opere ale lui Wilde: „Prințul fericit” (nuvele), „Crima lordului Saville” (nuvele), „Portretul lui Doran Gray” (roman) și un volum de eseuri: „Intenția”.

TEATRUL MUNICIPIAL: „Soțul ideal” piesă în 4 acte de Oskar Wilde.

Urmărim o deosebit interes „politic” pe care o adoptă toate teatrele — atât cele parcuri, cât și cele municipale — pentru a arăta că mai mult public.

Mai în urmă ne dă o idee a marelui artist, că, grație cătorva nime simpatizate de spectatori îndeamnă pe cetățean să se ducă la teatru.

Așa doar se poate explica succesul de public, dobândit de arhaica piesă a lui Wilde: „Marșul nupțial”.

Ca și actori talentați (Aura Buzescu, George Vrața și Valentinianu) și câteva mobilie frumoase (fotolii spațioase, mese, scaune, colivii cu canari și Elvira Godeanu) au fost prefați aruncați în ochii spectatorilor cari nu și-au mai putut da seama de calitatea inferioară a piesei.

Văzând că formula distribuțiilor senzationale, prinde, atât că și Teatrul Municipal, îndoiindu-se că doar numele lui Wilde ar putea prezenta o garanție pentru spectatori, a ales p.ntru distribuția presei „Soțul ideal” pe domnul Tony Bulandra (director al Teatrului), pe domnul Pop Marțian și doamna Marieta Anca (aceștia, împrumutați de la Teatrul Național) și pe doamna Maria Mohor (de la Teatrul Muncii și Luminii).

Intenția regisorului de a aduna cât mai multe nume mari pe afiș este evidentă.

Nu vrem să oerocăm dacă în trupele teatrelor fuzionează, „Municipal” și „Regina Maria”, nu se află actori cari ar fi putut interpreta, fără să se facă de răs, rolurile din comedia lui Wilde.

Or fi socotit cei de sus că piesa lui Wilde merită interpretări din cea mai bună calitate.

Tot ce se poate.

Cu toate că, după câte știm, nici chiar Wilde nu punea prea mare preț pe piesele sale, excepție făcând doar „Evanta ul doamnei Wendermere”.

Dar dacă se recurge la actorii a'lor teatre, să se facă măcar lucrul asta cu mai multă socoteală.

Să fim bine înțelegi. Intotdeauna ne-am închinat în fața talentului domnului Pop Marțian și al doamnei Marieta Anca.

În coloanele revistei, am însemnat mereu cu bucurie, orice nouă izbândă a acestor actori de mare talent.

Pe domnul Pop Marțian, nu l-am văzut interpretând în actuala sa stare un rol care să i se potrivească (oricâtă silință și-a dat, dansul n'a putut fi nobilul francez din „Aimée”).

Trebuie să mărturisim, însă, că nu ne-am bucurat prea mult văzându-l distribuind într-o piesă de Wilde.

Ne amintim mereu de entuziasmul cu care l-am aplaudat pe domnul Pop Marțian în „Ion al Vădanei”.

De atâtea ori, dansul a excelat, atât în roluri mari cât și în simple roluri episodice (cât de

b'ne era realizat, de-o pildă, acel Dickens din „Tineretea unei regine”).

L'am aplaudat întotdeauna în roluri de revoltat.

Și am urmărit, în schimb, cu oarecare strângere de inimă evoluția sa pe scenă în rolul unui nobil englez.

Alături de domnul Tony Bulandra, domnul Pop Marțian făcea notă distonantă.

Domnul Pop Marțian suferea sincer, se agita, ridica glasul (o drept: cu mare talent. La sfârșitul actului II lua aplauze la scenă deschisă) și uita mereu că el în piesa lui Wilde este nobil și, pe de-așupra, și englez.

În schimb domnul Tony Bulandra interpreta rolul lui Goring, făcând impresia că este, el însuși, Goring, care s'a hotărât la un moment dat, să joace în fața publicului o piesă cu un subiect după o întâmplare mai mult sau mai puțin reală.

Or, o piesă a lui Wilde, trebuie interpretată așa cum a înțeles domnul Tony Bulandra. Mai mult chiar, suntem de acord cu domnul Tony Bulandra, atunci când la scenele vesele, se întorcea spre spectatori, dându-le a înțelega că participă la veselie lor.

Publicul a fost alături de domnul Tony Bulandra.

Așa se explică de ce ultimele două acte, mult mai slab construite decât primele două, au plăcut totuși mai mult.

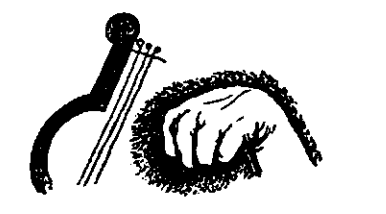
Sunt atâtea lucruri trase de păr, mai ales în actul III. Vizita doamnei Chevely la Goring are o explicație cât se poate de copilăroasă.

Apoi finalul actului IV, ne-a lăsat impresia că Wilde s'a distins, trecând prin fața publicului toate finalele care se potriveau piesei, pentru ca, până la urmă, să aleagă unul la nime-reală.

Și totuși publicul a răs și a aplaudat mai mult aceste două acte finale.

Explicația? Prezența aproape continuă pe scenă în aceste două acte, a domnului Bulandra, spre deosebire de figurația pe care putem spune că o făcea în primele acte.

Din restul distribuției, s'a remarcat mai ales doamna Maria Mohor, care a fost mai mult iro-

GONG

PROFESORUL ION LIVESCU

a vorbit Dumineca trecută, în cadrul unui mare al Teatrului Național, despre Olanescu-Ascanio și despre actorii din vremea lui.

În evocarea sa, profesorul atârta suflători de trumbe ai scenei românești, a știut să omăgeze, cum se cuvine, împlinirile plătitoare ale actorilor din trecut, — și să tragă în același timp concluzii, pe cari toți actorii tineri ar trebui să le accepte ca pe cele mai de preț îndemnuri ce li se pot da.

Din loja artiștilor, Marietta Ion-nașcu zămbea uer-cită și recunoscătoare, pentru cuvintele de laudă ce se aduceau generației ei. Și odată cu publicul, care o recunoscuse și se asocia la elogiul adus de conferențiar, aplauda — din aceeași joie — Mihai Popescu.

Un reprezentant strălucit al tineretii biruitoare aducea în public închinarea lui, unei actrițe cu părul alb, care slujise, la rândul ei, cu strălucire, scena românească.

După cum se vede, conferința d-lui Livescu a înfăptuit, pentru o clipă, un miracol.

Împăcarea între două generații de actori. Păcat că d. Livescu vorbește atât de rar.

PE MALUL GÂRLEI

piesa pe care a scuturat-o de colb regisorul Ionel Ilescu, pentru ca din arhivele teatrului național să ajungă din nou pe scenă, nu ni s'a înfățișat numai ca un prețios document al vremii sau ca o fabulă cu tălc, pe care împrejurarile o reactualizează. Piesa lui Ascanio a prilejuit „debutul” ca director de scenă al unui om care a contribuit, anonim, ani de zile, la multe succese.

Dar Ionel Ilescu — ne îngăduim să-i divulgăm azi taina — este încă din 1917—18, ucenicul celui mai mare învățător în ale teatrului, maestrul Paul Gusty,

nică decât diabolică, așa cum îl pretindeau unii spectatori.

Doamna Marieta Anca a fost în noia jusă a rolului. Dar de ce avea dănsa nevoie de acest rol alb, după creațiile sale din „Păpăna Rogie” și „Isabela, regina Spaniei”?

Ar fi fost mai bine să fie încercat în acest rol un element tânăr și înzestrat.

Toate cuvintele de laudă pentru chipul în care și-a interpretat rolul doamna Elvira Petreanu Manolescu.

Foarte amuzant, rolul caricatural al domnului Sion.

Ne întrebăm dacă trebuie să vorbim și despre regia domnului Soare Z. Soare.

Dănsul persistă în greșala pe care, am remarcat-o în „Marșul nupțial”.

I-a îmbrăcat pe eroii lui Wilde în haine moderne, lăsându-i totuși să vorbească despre imbolduri rapide prin cumpărarea de acțiuni pentru construcția... Cana-ului, de Suez.

Mă rog! Dacă așa-i place domnului Soare Z. Soare, noi n'avem ce-i face.

TRAIAN LALESCU

ORGANIZAREA UNUI CICLU DE SPECIALE ALE TEATRELOR NAȚIONALE LA CERNĂUȚI

În urma adresei Ministerului Culturii Naționale și al Culișor cu Nr. 9901 din 22/XII/1941, prin care d-l ministru Petrovici, la comanda d-ului mareșal Antonescu, cere realizarea unei stațiuni de teatru la Cernăuți, Direcția Generală a Teatrelor cu Nr. 17 din 2/1/1942, a hotărât ca succesiv formându-se principalele ale celor trei Teatre de Stat: București, Iași, Timșoara (Cluj), să joace pe scena Teatrului Național din capitala Bucovinei, în care scop nu se mai organizează turnee oficiale.

În consecință, domnul Director General Liviu Rebreanu a dispus ca organizarea acestui ciclu de reprezentări să a-be loc în seara zilei de 15 Ianuarie 1942 la Cernăuți cu drama istorică „Vlaicu Vodă” de Al. Davila. Această piesă va alterna pe scena Bucovinei timp de o săptămână cu nemurtoarea operă a lui Shakespeare: „HAMLET”.

În seara de 23 Ianuarie 1942 vor urma spectacolele date de Teatrul Național din Iași, iar la 1 Februarie 1942 cele ale Teatrului Național din Timșoara (Cluj), urmând ca ciclu să continue până la sfârșitul stagiunii cu un program care se va stabili la timp.

De atunci, mulți regisori au fost botezați cu titlul pompos „director de scenă”.

Ionel Ilescu n'a avut vreme să jinduiască după onoruri. El voia să învețe și să slujească.

A slujit mereu, fără alegere, pe oricine, cu gândul că slujește teatrul pe care l-a iubit cu neostenită pasiune.

Dar slujind așa, fără condiții și fără nici un răgaz, Ionel Ilescu a învățat mereu.

Și Duminecă, ne-a dovedit, cel puțin atât: că știe să-și aleagă interpretii. Pentru cine cunoaște meșteșugul teatrului, acest examen este cel mai greu.

Ionel Ilescu a biruit la cea dintâi încercare. Dar acum, vine întrebarea:

Îi va mai fi îngăduit să aducă, în public, dovada iscusinței lui?

UN PRONOSTIC

făcând de noi acum trei luni, așeza — depe atunci — pe tinerii conducători ai „Teatrului nostru”, în locul unde îl așează azi unanimitatea criticii dramatice și calda recunoaștere a publicului.

Increderea noastră se bizuie, desigur, și pe însușirile celor patru asociați dar, mai cu seamă, pe seriozitatea ce-i înfrățea într-o muncă pornită fără așteptări ostentative a unui „program” și fără obicinuita pălăvrăgeală retorică ce însoțește deschiderea unui teatru nou.

Cel 4 n'au realizat mai mult decât au făgăduit — dar nici mai puțin. Ei au dăruit bucură tenilor snobi și blazajii, într-o sală intimă și cochetă, două spectacole, cari au stârnit interes, printr-o înținută artistică ireproșabilă.

Câte teatre bucureștene au izbutit să se impună în ultimii ani, atenției publicului, prin mijloace atât de simple și atât de cinstite?..

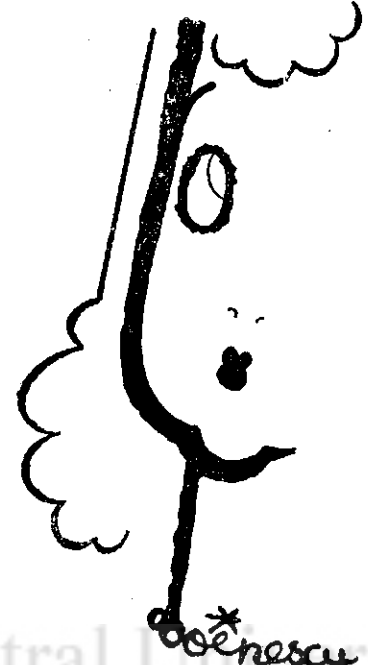
S. D.

TEATRUL NOSTRU

MIMI ENĂCEANU
revelația acestei stagiuni

TEATRUL COMEDIA

VIRGINICA POPESCU
a cărei apariție în „Papa Le-bonard” este așteptată cu viu interes

TEATRUL DE AZI

AL. GIUGARU
o forță a umorului

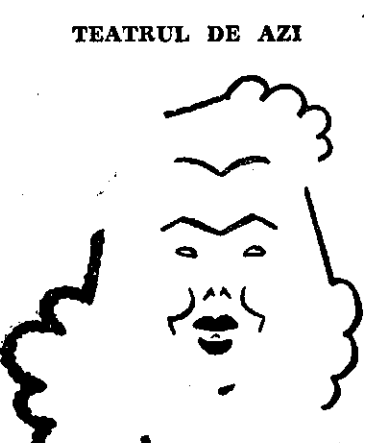
TEATRUL DE AZI

GOGU LASCU

un comic, căruia împrejurările nu i-au permis până azi să ne arate că are talent

TEATRUL DE AZI

SANDA DOROBANȚU

o debutantă care promite. Numai să se fie de cuvânt!

CINEMA FEMINA: „PINOCCHIO”

O reușită realizare tehnico-loră, adresată în special spiritului de analiză al copilului: „Iată ceea ce este filmul „Pinocchio”.

Spectatorul care-și amintește cu nostalgia de timpurile în care cărțile în genul „Aventurile lui Tândarică” i erau aduse alături de bombonierele dela „Riegler”, în sacul lui Moș Crăciun — este silit să vadă pe ecran, așa cum vedea când era copil, adică amănuntul, — obiectele mari, ne-jund decât arareori arătate în întregime, știut fiind că în frageda copilărie nu vezi sin-teza, ci de-așupra.

Walt Disney, adaptând pe eroul cărții lui Collodi, gustu-lui copiilor americani, prezintă acestora, jaz hott, dans și cuplete de revistă ca în teatrele de pe Broadway.

Și, fiindcă „inamicii publici” sunt mai de actualitate ca oricând, personajul „Stromboli” deschide prematur, poate, ochii pușor um săia, asupra oame-nilor fără inimă. (Răpirlile în genul antropofagiei Babe Cloan-ța, sau a celor cari au jurat copiii lui Lindbergh sau ai Ma-tuener Dietrich, fiind înocuite în actualul film cu un fioros îndrăg pe conrupe ca-tegoria copiilor cu predispoziții spre analfabetism, într-o Insulă a Plăcerilor, dela sine înțeleș, fără școli).

Acțiunea este frumos con-dusă, triumfând ca în toate basmele, binele.

Culoarea armonios pusă, iar mișcările animalelor legate în-tre ele, nu forțate, ca în de-senele animate ce formau în alte timpuri „complexitatea fil-mului”, azi suplinită prin jurnalele de război.

ADRIANA NICOARĂ

Veșnicul Hamlet

Hamlet, fără îndoială, este una din cele mai nobile figuri ale intelectualității uni-versale...

Purtarea sa tinde spre o spiritualitate, spre o puritate care și chiar în momentele în care-l vedem absorbit de pământean, de atitudinile veș-nic umane, nu apare ca un om obișnuit, ci ca un mesager al unei legi divine, dina-into orânduite.

Este unul din cele mai vil exemple ale fatalității.

Răsunare a lui Hamlet nu căpăta aspectul mesianic al jayrei care stă la pândă, în umbră și lovește lara veste. El lovește în pun, de față cu toți, având simțul răspun-derii și înțelegându-și misiunea; căci Hamlet este mai mult decât răsunătorul ta-tălui său; este un simbol. Re-prezintă înțelepciunea umană.

În fața ororilor, pe cari i le desvăluie și i le fixează conșanța sa (umbră), în-lege și-i formulează impor-tanța rostului său în lume: „Horatio, lumea și-a leșt din temelii...”

De ce sunt eu ursit s'o pun la loc?”

Primește misiunea impusă, cu resemnare și se supune ei, conștient că așa trebuie să se petreacă faptele...

În lupta pentru realizarea scopului său spiritual, Ham-let are de luptat cu medio-critatea, cu judecata îngustă a „oamenilor”, cu răutatea, cu cei mulți. Reprezentative, se ridică două figuri: Polonius, tipul burghezului sus pus, care trăiește mulțumit, fiind i-lustrarea vie a nuanței de „caldicel” și grogarul, bruta veșnic pornită spre trivialitate, care nici în fața finalizării vieții nu-și poate opri lipsa de respect manifestată prin aluzii grosolane.

Înapitudinea lui Polonius pentru înțelegerea frumosu-lui se desprinde din replica sa spusă după ce „actorul” re-cită celebrele versuri din E-neida la care ia parte cu trup și suflet.

„Astămpără-te. Vezi, ți s'a făcut rău: Să nu pășești ce-

va”, și din vorbele lui Ham-let, către actori:

„Duceți-vă cu Domnul, dar să nu va bateți prea rău joc de el”.

Groparul este antipodul lui Hamlet. Discuția care are loc între ei, în c.m.t.r., îi așează pe amândoi în locul pe care-l merita, după nobletea sufie-tuului și posibilitățile intelek-tuale. Ambii evocă amintiri, dar pe câtă vreme Hamlet este impresionat de ammu-rea pe care i-o evocă hărca:

„Lasă-mă s'o vad. Vai, săr-manul Yorick! L-am cunos-cut, Horatio. Era un om de un spirit rar, cu o bugaia în-chipuire... Aici atârneau bu-zele lui pe cari le-am sărutat nu știu de câteori. Unde-ți sunt acum glumele, nebunli-le, cântecele? Scânteierile tale de veselie, care prăpă-deau de răs întreaga masă?” — groparul, râde de aceeaș hărca și-o batocorește.

„...Uite o căpătană care a stat, în pământ, douăzeci și trei de ani. A cui creier ca- era? A unui smintit fără pe-reche... Să-i fie nebuna a fu-risistă! Odată mi-a turnat în cap o sticlă de vin de Rin. Hărca asta, domnule, uite vezi? hărca asta ca a lui Yorick, bufonul regelui...”

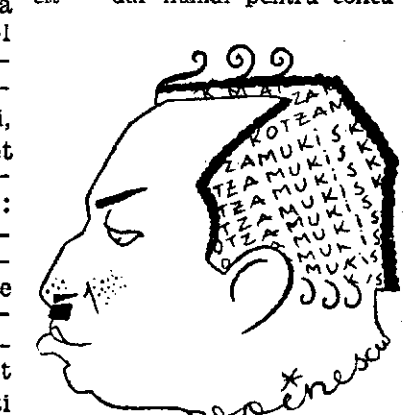
Pe câtă vreme la Hamlet primează un gând altuist care îmbrățișează soarta tu-turor, din vorbele groparului se desprinde o ranchiună meschină și-un suflet egoist... Fatalitatea, aruncând în cărca lui Hamlet greutatea răsunării și cându-i înmă-șarea sufletească de apostol al îndreptării, a reușit să-l înglobeze în marea galerie a veșnicilor.

PĂTRASCU ION SÂRBU

MACABRE

este titlul plachetei de poeme a poetului D. Misiar, recent apă-rută la tipografia „Bucovina” și oferită publicului încă din ajunul sărbătorilor.

Dar fiindcă îl cunoaștem cu toții, ne mai putem permite că-teva cuvinte indiscrete, luatecete zurlu din vârf de condeiu: Ni-colaide nu e numai actor de co-medie, e actor. Nu e numai atât, ci e și potrivitor de cuvinte, om de gust și de duh. Cumu'ard il-lit — dar numai pentru concu-

rență. Pentru noi ceilalți, ochii din stal și penele din călimări, el e ceva mai puțin și ceva mai mult. Nicolaide cel mare, fără intenția vre-unui calambur.

Drept care semnăm, spre știin-ță.

ȘTEFAN BACIU

Seară de dans Gabriel Negry

Luni 12 Ianuarie, orele 20.30 va fi la Opera Română (Teatrul „Regina Maria”), o seară de dans Gabriel Negry, cu concursul d-lui Ion Filonescu (la pian).

D. Gabriel Negry va înfățișa

creațiuni pe muzică de Bach, Handel, Mozart, Brahms, Ca-sella, Pieni, Granades, Scribin și Sabin Drăgoi.

Ultimele bilete la magazinul „Orfeu”, calea Victoriei 44 (Te-lefon 4.96.12).

Note germane

HERMAN GRAF VON
KEYSERLING

este prea puțin cunoscut la noi, deși am avea mult de învățat dela acest ciudat și mare filosof al culturii.

Keyserling a scris un lung și de opere, celebre și difuzate în tot cuprinsul globului terestru (pe care l-a cunoscut ad oculos ca puțin alții), — a ridicat și a pus în circulație o enormă serie de probleme mari, dându-le soluția sa originală, a întemeiat, la Darmstadt, o Școală a înțelepciunii (1920) și a predicat înțelegerea omului către înaltele sensuri ale vieții ale cărei trecătoare pilde suntem cu toții.

Recomandăm în special și în primul rând: *Reisetagebuch eines Philosophen* (1919), *Schöpferische Erkenntnis* (1922), *Wiedergeburt* (1927) și *Südamerikanische Meditationen* (1933).

Profitul cu care se alege ori-

Herman Graf von Keyserling

care dintre cititorii atenți, — spunem atenți, fiindcă operele lui Keyserling se lasă citite și într-un tempo rapid, asemenea romanelor senzaționale, — deci, profitul cu care se alege după o lectură atentă din Keyserling, oricare dintre cititorii atenți, este enorma deschidere de orizonturi și extraordinară bogăție de sugestii. Keyserling este, pentru cine nu se lasă pur și simplu vrăjit, un adevărat deșteptător și un neînfricoșat netezitor de căi pentru apropiată venire a unei lumi cu adevărat mari. Nu în zadar un Jean Cassou îl numea „cel mai bogat om al vremii noastre”, un Henri Lichtenberger îl punea în rândul marilor europeni contemporani, iar un Albert Thibaudet scria, la apăsătoare volumului *Amerika, der Aufstieg einer neuer Welt*, aprecieri ca acestea: „Cette pensée touloue, ce jallissement de réflexions et de rapprochements, cet appel aux analogies dans le temps et dans l'espace, cette faculté de changer les vieilles lampes pour des neuves et de tromper les problèmes humains dans la fontaine de Jouvence nous émerveillent”.

Cui are nevoie de alte păreri, îl putem servi admirative voci ale unor Houston Stewart Cham-

berlain (rassist german), R. W. Inge (Dean of St. Paul's (preot englez), Hermann Bahr, Hans Driesch, dr. C. G. Jung, Edmond Jaloux, Robert Nichols (american), Carsun Chang (chinez), Rabindranath Tagore, etc.

După părerea noastră, abordarea cea mai profitabilă a scrierilor lui Keyserling se poate face numai începând lectura volumului *Südamerikanische Meditationen*, carte în care toate direcțiile cugetării acestui filosof se adună ca'n focarul unui uriaș aparat optic.

ATRAGEM ATENȚIA

acelora pe cari nu-i poate tenta textul german al scrierilor lui Keyserling, că se găsesc, în limba franceză, următoarele traduceri: *Meditations Sud-Américaines*, (trad. Albert Béguin); *Journal de voyage d'un philosophe*, (trad. Alzir Hella et Olivier Bournac); *Analyse spectrale de l'Europe* (trad. idem); *Psychanalyse de l'Amérique* (trad. Germain d'Hangest); *Figures Symboliques* (trad. și prefață de Christian Senechal); *La vie intime și La Revolution Mondiale et la Responsabilité de l'esprit* (cu o scrisoare prefață de Paul Valéry).

NOTĂM, TANGENȚIAL,

că paginile lui Keyserling te pot vrăji. Adevărul este că, lipsit de anumite prejudecăți sau chiar certitudini ale zilelor noastre, acest „înțelept dela Darmstadt” reclamea cititorii atenți și stăpâni pe propria lor cugetare. Nu lipsa prejudecăților și nici absența sau deosebirile certitudinilor însă le avem în vedere, ci bogăția de forme și sensuri și frumusețea orizonturilor și analogiilor cuprinse în opera filosofului, — deci tocmai acele aspecte ale ei cari rodesc, după cum cad, ca în parabola evanghelică, pe pământ sterp, între spinii așu în brazdă bună.

ACTUALITĂȚI

În anul de război 1940—1941, comunică revista *Das Reich* din 28 Decembrie 1941, au promovat, în Germania, 6732 de doctori dela diverse facultăți; dintre aceștia 5830 la universitățile propriu zise, iar 902 la celelalte școli superioare. În Germania doctoratul este primul examen de încheiere a studiilor universitare și corespunde, astfel, licenței noastre, ca și doctoratul italian. Raportat însă la numărul locuitorilor din Reichul actual, numărul acestor noi diplomați nu este mare, căci abia la 12.000.000 locuitori anual revine câte un absolvent de universitate.

În Wiener Galerie des 19-ten Jahrhunderts, vor fi expuse, în curând, tablourile stil rokoko și romantic din proprietatea castelului prusien.

Tot la Viena va avea loc, din cinci în cinci ani, câte un congres Mozart.

Hans Carossa a fost, în 1941, unul din cei mai căutați scriitori germani contemporani. Carossa e un clasic din linia celor mai autentici și mai desăvârșiți urmași ai lui Goethe. *Rumänisches Tagebuch, Der Arzt Gion, Geheimnisse des reifen Lebens*, sunt cărți pe cari le citești și te întorci la ele cu dragoste și recunoștință.

Cu prilejul Crăciunului 1941, anticariatele din Berlin au fost, literalmente, golite de edițiile operelor lui Goethe, Rilke, Fontane, Raabe, Ernst Zahn, Gumboldt, Sudermann, Isolda Kurz, Ricarda Huch și Bonseles. Cât de divers citește lumea!

Dar și opera unor Ranke și Treitschke a găsit multă căutare.

Ostașii nemți aflați pe front cer să li se trimeată, îndeosebi, opere filosofice și de conținut religios. S'au desfacut aproape toate operele lui Kant, Schopenhauer și Nietzsche. Iată o actualizare care se repetă și în acest război mondial. Nu ne îndoiim că Immanuel Kant impresionează prin *Imperativul Categoriei*, Schopenhauer prin *Welt als Wille und Vorstellung*, iar Nietzsche prin *Wille zur Macht*.

Dintre scriitorii necontemporani francezi și englezi găsesc amatori, la Berlin, Maupassant, Zola, Balzac, Walter Scott și Dickens, — nu mai vorbim de Shakespeare.

Ca nicidecum în trecutul apropiat, publicul german asediază de-a dreptul ghișeele teatrelor, ale operelor și ale sălilor de concert. Acelas public își cheltuiește o însemnată parte din veniturile lunare cumpărând cărți de literatură, istorie și filosofie.

Dr. Franz Koch, profesor la universitatea din Berlin, publică un nou *Handbuch des deutschen Schrifttums* (Manual de istorie a scrisului german) dela începuturile lui și până în prezent. Prospekte și alte informații se pot cere dela editura *Artibus et Literis* din Babelsberg.

În editura Gauerlag Bayerische Ostmark din Beyreuth au apărut și aceste două cărți pe care le recomandăm: *Gottfried Rothacker, Vermächtnis*, — un volum de 400 de pagini din opera postumă a acestui scriitor, — și *Heinrich Werle, Franz Schubert — Der Mensch und sein Werk*, 420 de pagini.

Deutsches Theater din Berlin a reprezentat comedia *Man kann nie wissen* de Bernard Shaw, iar Berliner Staatsoper a dat burlesca *la Farsa Amoroasă* cu Cebotari.

TRAIAN CHELARIU

REVELION

...Și-atuncea totul s'a petrecut așa:
Se 'mbrățișau oamenii, toți pe stradă...
Erau prea veseli, bieții, ca să vadă
Că de pe cer se desprinsese-o stea.

Și noi, atuncea, ne-am desprins de lume.
Eră prea tristă, veselia ei...
Privcam printr'o poizghiță de poleiu
Cum cred că-s veseli, oameni fără nume.

O mână prinsă, trist, în mână mea,
Tăcerea ta, ecou tăcerii mele,
Că lângă mine ești, îmi amintea...

Mi-ai spus atunci: „an nou acum vine”...
Tu n'ai uitat o noapte ascunsă 'ntre perdele
Sau, poate, nu erai, iubito, lângă mine.

TRAIAN LALESCU

NOTE ITALIENNE

CARTEA ITALIANA

Au fost de curând retipărite poezile lui Giovanni Pascoli, într-un singur volum, de către sora poetului, Maria Pascoli. Adu-nă! Într'un singur volum, o operă poetică prezintă multiple avantaje, dând în același timp prilej și multor confuzii. În volumul proaspăt apărut în editura Mondadori, din Milano, s'a strecurat și o mare greșală: aceea de a nu se fi păstrat ordinea dorită de autor, versurilor sale.

Începând-se amintitul volum cu „Myricae”, apoi urmând „Primi poemetti”, „Canti di Castelvecchio”, „Poemi conviviali”, „Nuovi poemetti” și sfârșind cu „Odi e inni”, cititorul nu mai poate urmări evoluția poeziei lui Pascoli spre forme tot mai complexe, spre accente tot mai puternice, ci are mai curând schizmată istoria vieții sale spirituale. Cu ocolatura ei romantică, poezia lui Pascoli poate că nu mai place astăzi. Dealtfel, nici contemporanii volumelor mai sus enumerate — nu — *grazie* — înțeles pe poetul aplicat mai mult spre cel umil și mic, dar au simțit instinctiv trăsătura profund umană a versului pascolian. Dezorientarea pe care oricine o simte în fața unei poezii de Pascoli, a fost minunat apreciată de Croce: „Imi place? Imi displace? Da, nu; nu știu!”.

Aceasta se întâmplă la prima lectură. Cel ce revine, descoperă abea poezia lui Giovanni Pascoli. Cunoscuta sa teorie a copilului (di fanciullino) l-a silit pe poet să cerceteze tărâni și să surprindă realitatea în cuvintele lor dialectale, în proverbe, legende și povești. Pentru descoperirea copilului din noi, poetul a trebuit să asculte și natura, s'o audească și să înțeleagă acele neînțelese și misterioase corespundențe, descoperite în pădurea lui Baudelaire.

„Pascoli este — spune Croce — un straniu amestec de spontaneitate și de artificio; un „grande-piccolo poeta” (un mare-mic poet), sau, dacă v'ar place mai mult, un mic-mare poet (așa cum, în una din poeziile sale, pămantul îi apare un „piccolletto-grande preseppe”). În el, chiar după primele „Myricae”, apar motive poetice foarte ferice, chiar mai bogate poate și mai profunde decât în primele

poezii, dar aceste motive nu au fost reduse la unitate artistică, și n'au căpătat acea intonație armonică, acea manifestare a unității. Nu reușește să creeze o poezie deplină, ci se mulțumește doar cu o „semi-poezie”.

Poate că Giovanni Pascoli a scris prea mult; un subiect nu era pentru el nicidecum epuizat. Unul dintre motivele la care revine neconștient, și acela al morții tatălui său; iar asta, „pentru că n'a scris nici o poezie perfectă cu acest subiect”, explică tot Croce.

GRAZIA DELEDDA: IL CEDRO DEL LIBANO. Garzanti, Milano, 1940.

Publicat postum, volumul „Il cedro del Libano” cuprinde scurte povestiri, impregnate de izvoarele proprii scriitorului sardinian. Aceleși peisajii săraci din Sardinia, aceleși umile și realiste personaje, purtându-și fiecare drama existenței. Sunt evocate — a pătea oară? — nopțile pline de misterioasă înclintare, inserările cu revărsare de bronz peste munți.

În povestire „Il cedro del Libano”, e evocat peisajul roman în care stă, singură și tăcută, casa scriitoarei, lângă care crește cedrul.

În micul volum s'au acumulat toate caracterele prozei marelui scriitor.

CARLO SCARPAGLIO, LA VERA CROCE. Garzanti, Milano 1940.

Cunoscut publicului ca un scriitor cu preocupări exclusiv politice-sociale („Russian Tour” și „L'Inghilterra e il continente”), Carlo Scarpaglio face surpriza unui roman; un roman al unei năpăstii. Protagonistul romanului e omul european dela sfârșitul Evului-Mediu, când Cruciașii revărsau valuri succesive de lupătări spre Sfântul Mormânt.

Criza spirituală a Europei de atunci e descrisă cu multă îndrăzneală de Scarpaglio; pe lângă originalitate, scriitorul are din belșug și forță creatoare.

Expunerea e în aparență simplă: se povestește zi de zi, timp de 15 ani, moartea spirituală a Puterii Latine, urmată de cea materială. O dublă moarte, surprinsă în oamenii cari au precipitat evenimentele.

Oameni și evenimente, două categorii inseparabile. Drama omenirii e reprezentată prin singurul personaj al cărții, un italian care trăiește în Palestina. Salvarea vine în mijlocul frământării: regăsirea lui Cristos în fiecare dintre oameni, oricare le-ar fi greșelile.

SORACTES

Bob Bulgaru

(Urmare din pag. I-a)

Bob Bulgaru ne-a lăsat cea mai surprinzătoare, (prin canoarea infantilă a altitudinii lui, în stare să intuieze cele mai fragile vibrații în sufletul înflorant al copiilor și adolescenților), colecție de portrete în care slujește drept model ființa necontrafăcută de viață.

Bob a pictat copii, adolescente și poezi. Trinitatea unei neînținări complementare nevoilor lui sufletești, sau idealizarea vie a unor valențe saturate real cu opusul acestora. Pictura noastră inscrie cronologic, după G. D. Mirea și N. N. Tonitza, interpretă fiecare altfel, ai copilului, preocuparea antropologică a lui Bob Bulgaru în șirul marilor ei izbănz.

Artă lui Bulgaru spăla, prin puritatea ei intențională, urmele păcatului care hăzește lumea și-o sculptează cu ulcere.

Păcatul de a fi nesocotit moral pecingenea păcatului, l-a ispășit Bob Bulgaru pe patul de spital, în care carnea sa s'a consumat dureros. Cancrul i-a cuprins ganglionii, limfa și nervii: ispășirea minunii de a fi întrezărit frumusețea și de a o fi cântat pur.

ION FRUNZETTI

Carnet de războiu

Trei oameni sunt cu mine la observatorul înaintat. Unul din el, cheiner în civilitate, nu se poate abține dela curățenia pe care i-o pretindea meseria. El găsește bărbierii proaspăt și stropit cu apă de colonia imprumutată dela un camarad de aci, care nu știu cum a făcut rost de câteva sticlețe de apă de colonia rusească și umblă îmbălsămat în aceste esențe ca o viltoare numie. Al treilea, sergent, de prin Gorj, povestește cu melancolie, când are timp, de gospodăria lui abia începută. Deocamdată însă toți sunt aci telefonisti și toți trebuie să stăm în adăposturi și să nu ieșim decât pentru a asigura observarea. O ducem așa prin gropi, pe sub pământ, ca niște caruțe, de o luna jumătate. Au fost alții însă care au stat mult mai mult sub pământ de cât noi. Unul din aceștia a scris: „Amintiri din casa morților”.

Astăzi, Rușii trag neobșnuit de rar. Mai ales spre seară par că nici nu i-am mai avea în față. Câțiva telefonisti, cantori pe la biserici sau numai cunoscutorii ai slujbei, profită de această liniște pentru a intona la telefon câteva părți din slujba religioasă.

Cum seara aduce, ca împușcă de un consemn tacit, o liniște mai mult sau mai puțin relativă, în această seară imi transform fantazia în mare strateg. Așa dar, imi imaginez un front cu două tabere, în care beligeranții nu contează dacă sunt sau nu contemporani. Un partid e ales în persoana sticlelor și tabăra lor e condusă de Zenon, Epictet, Marc Aureliu, Seneca și alții, iar altul are în fruntea statului său major, pe Gargantua și tot neamul lui. Deoparte oamenii și infirmii sticleșimului, iar de alta, golișii epicureșimului. O tabără de resemnați cu o tabără de revoltați. Lupta pare disproporționată și inegală. Totuși, învingătorii nu pot fi progeniturile imaginare ale lui Rabelais, deși fantazia mea îl întărește pentru a face lupta mai dramatică. Golișii vor cădea răpuși de înțelepciunea resemnaților Davizi. Piciorul rupt al lui Epictet și zămbetul lui nepăsător la suferință, imi spune că nu poate fi în altfel. Golișii epicurici cu toată revolta lor belicoasă, ies compromiși. Ei bine, se va spune, dar un război de fantome, nu e un război. Prea bine, e un război care n'a existat nicicând, căci nicidecum n'ar fi pornit la război un Epictet sau un Seneca, chiar dacă le-ar fi fost contemporani Golișii, dar nu e printr'asta mai puțin lipsit de morală. Mie mi-e de ajuns să morales în jur. Sunt fel și fel, oamenii războiului. Pușini însă, sunt cei care ca Epictet, cu piciorul rupt și mai poartă zămbi. Aceștia însă sunt cei care termină războiul și cari îi și decid sfârșitul. Am văzut câțiva din aceștia. Sunt cei cari întotdeauna sunt victorioși. Ei sunt de altfel, cei cari au sugerat fantaziei mele, curiosul război.

Am străbătut până acum mai multe așezări omenești rusești. Ei bine, niciieri și nicidecum n'am putut vedea o lipsă de stil în felul de viață, mai mult ca aci. Am văzut, bunăoară, printre altele, un fel de bordeie deasupra pământului. Nevăruite și lăsele în cucoara pământului, ele aveau un acoperiș scund, plin cu buruieni, pe care galinacele îl scurmuau, încercând să găsească ceva de mâncare. Altele, ori am văzut case din pietre mari, uneori neternitate, care dedeau impresia unor așezăminte descoperite prin săpături. Alături însă de aceste rămășițe ale unei vieți troglodite, am putut vedea clădiri cu o arhitectonică bizară, de o majestate burlescă, ce amintea prețiozitatea snobilor sau a pedanților.

Față în față, aceste clădiri erau într'un fel sufletul și istoria rusă. Pentru un cercetător, ele sunt îndeajuns ca să înțeleagă chiar și sufletul și istoria rusă. Căci nu e nevoie nici să utureeri în'reaga Rusie, nici să cunoști toți rușii, ca să-ți dai seama că ei n'au încercat decât tentațiile pe care le iradiază mirajul perfecției deordinel. A spus-o de altfel un ru al Rusiei și încă unul din cei mai alinați, Cehov: „Rușilor nu le place viața”. E explicabilă deci prefecția luctiferă a rușilor și fatalismul lor nihilist, care te face să crezi într'un Adam slav sau într'un blestem.

A fost deajuns ca un rus să soplească în meditațiile lui halucinante: „totul e permis”, pentru ca să se abdice dela tot trecutul și pentru ca în virtutea unui nominalism spiritual hereditar, să se schimbe totul. Degabă, mai apoi, realitatea a condamnat pe acest rus cu drumul Siberiei. Halucinația și dialectica lui deveniseră contagioase, chiar înaintea ei s'a luat drumul Siberiei. Toți rușii au devenit atunci Rascolnicov, și când toți trebuiau să expiere un blestem. Ei de când toți rușii sunt Rascolnicov și până azi, Rusia încearcă aceeași febră parcursă de eroul rus, înainte ca rechizitoriul procurorului, reprezentant al justiției și opiniei publice să-i fi demascat sofismul gândirii. E posibil ca toate aceste zeci de milioane de Rascolnicov, vor regăsi și se vor simți chemați în Siberia de strămoșul lor, Rascolnicov.

Dar mă îndoiesc că odată n-junși, nu se vor întoarce pentru a pune la cale revoluția altor erezi. Pentru că greșit am spus că Rascolnicov a apărut la un moment dat. Rascolnicov a fost întotdeauna. El nu e un erou de roman, ci eroul național rus. Imi spune funul jumanării, în această noapte în care stăm în fața unui Rascolnicov care încă se mai sbate pentru a-și salva miasma gândirii lui luctiferice, că în Rusia întotdeauna toți rușii au fost Rascolnicov.

În noaptea asta în adăpostul meu arde o lumină albă, Lumină ei e mai caldă, mai plăcută, mai puțin anonimă decât a gazului care ni s'a terminat. Ea mă face că mă gândesc la biserici, ortodoxism și mai ales la istoria rusă. E o obișnuință a noastră să vedem în luminare ceva aproape sacerdotal. Poate, cine știe, pentru că luminărea nu ar decât în împrejurări solomone pentru viață: când se naște, când moare cineva și în biserici.

De astă dată, arde o lumină într'un adăpost, iar lumina ei mă acopere ca o odăjdie pe un credincios pentru spovedanie. Nu știu de ce însă, funul și mirosul ei mă fac să-i uit lumina

Astăzi e Duminică. Suntem lângă două sate: Vigoda și Novo Strassburg. Din niciunul nu pleacă ecoul vreunui clopot. Și nu numai din aceste sate, ci din toate ralele, nu răsună niciun clopot. Dacă Schiller s'ar fi născut prin aceste locuri, n'ar fi scris nicidecum frumoasa poemă: „Cântecul clopotului”.

STELIAN TECUCEANU

Humorul și sentimentul naturii

(Urmare din pagina I-a)

exclusiv răsul. Deaceia, el alege din copilaria sa numai faptele, lăsând la o parte cadrul peisagistic în care s'au petrecut. El nu procedează ca Alecu Russo și nici ca Slavici, cari își intercalează amintirile între două descrieri. El e un humorist pur — poate cel mai pur din câți am avut — și ca atare nu mai are nevoie de nimic altceva. Humorul său rezultă numai din geniala-i povestire, ceea ce îl face să aibă și mai multă valoare.

Există însă și scriitorii humorști, care utilizează natura, scoțând cu ajutorul ei efectul dorit. Brătescu-Voinești, în *Călătoria lui Șade bine cu drumul*, reușește, printr-o succintă dar sugestivă descriere, să pregătească înolțirea ispitei de mai târziu, Pitache și Năiță, eroii nuvelei, călătoresc spre Drugănești, să vadă moșta pe care are de gând s'o arendeze cel dintâi, hotărât să pună capăt unei vieți, care l-a adus la ruină. E o dimineată frumoasă de Iunie, „plină de mireasmă de flori de tel, de sulfina și de levănțică. La dreapta drumului, în cale, se țin lanț zăvoaiele Ialomiței, printre care când și când se vede apa sticlind în bătaia soarelui; la stânga, până în poalele dealurilor, grâne de toată frumusețea; lanuri galbene de grâu copt cu chenare roșii de maci înfloriți, lanuri de ovăz de un verde brumăriu, lanuri de porumb de un verde închis și lucitor; iar pe dealurile care închid zarea ici și colo puncte albe: muncitori la plevilă”.

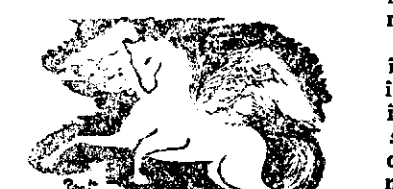
Natura, plină de viață și vioaie, dar cu perspective de căldură și moșală, la care se mai adăogă știrile de țărânci ce duc spre vânzare pui și boboci de rață, rezeștează în sufletele celor doi eroi dorința de somn și petrecere. „Deaceia — ne spune mai departe autorul — fără vreo prealabilă înțelegere, au oprit amândoi în dreptul hanului și bat cu fiștile în stălpii polatei, fără să se uite unul la altul și strigând într'un glas:

— Hei, stabiliment!

Efectul e minunat și, după cum vedem, e pregătit cu ajutorul naturii. Ceva asemănător găsim și la Slavici, unde, în *Popa Tanda*, autorul provoacă răsul nu numai prin faptele, gesturile și vorbele personajilor, dar și prin tonul descrierii: „Sărăcenii? Ici o casă, colo o casă... tot una câte una... Găburile sunt de prisos, fiindcă n'au ce îngrădi; ușița este satul întreg. Ar fi prost lucru un horn la casă; funul află cale și prin acoperiș. Nici mureala pe pereții de lemn n'are înțeles, fiindcă tot cade cu vremea de pe dânzii. Câteva lemne clădite laolaltă, un acoperiș din pale amestecate cu fân, un cuplor de imală cu prisă bătrânească, un pat alcătuit din patru țapi bătuți în pământ, o ușă făcută din trei scânduri înepente cu un par cruciș și cu altul curmezis... lucru scurt, lucru bun. Cui nu-i place, să-și facă altul mai pe plac...” La scriitorii mai noi, procedeul de a cultiva și întreține humorul cu ajutorul naturii, se găsește pe o scară mult mai întinsă. Trebuie să adăogăm însă, că nu întâlnim nimic din frumusețea obișnuită a naturii. Totul e diformat, refăcut după chipul și asemăna, rea comică a personajilor. O lume nouă, în care — dacă ne simțim atrași pentru o clipă — n'am vrea totuși să persistăm mai mult în ea.

Humoriștii mai vechi, aceia de cari am amintit, împreună cu alții, la care se cuvine să alăturăm și pe fabuliști — un La Fontaine, un Donici ori un Grigore Alexandrescu — au știut să întrebuințeze natura fără s'o coboare de pe piedestalul ei de măreție. Timpurile noastre par să apuce altă cale: a schimonoseli și superficialității. Deaceia, humorii de azi nu vor apuca ziua de mâine.

VLADIMIR DOGARU

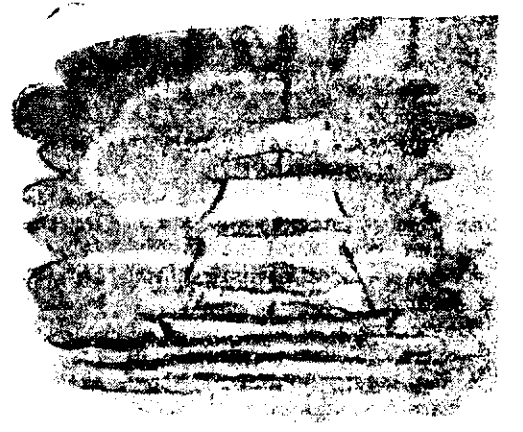

— Nuvelă inedită —

de LAURENȚIU FULGA

STRANIA DOMNULUI RUTH

Mi se pare adesea că oamenii, pe care i-am întâlnit o singură dată în viață și acum nu mai sunt, se pot asemăna acelor stele prăbușite, a căror lumină însă o mai vedem aveau în miezul anumitor nopți. Dacă într-adevăr ei au avut puțină sa se identifice până la paroxism și obsesie cu însăși voința de a nu-i uita — înseamnă că încă înainte de a se naște, au mai existat undeva. E atât de puternică personalitatea lor în noi, că adesea ne oprim în mijlocul străzii, și nedumeriți sau chiar înspăimântați privim în toate părțile, murmurând:

— Parcă a trecut pe alături Acela. Știi? Domnul sau domnișoara Acela?

N'a fost decât o simplă umbră sau o părere, dar ni s'a parut a fi aidoma unui om viu, care se mișcă prea mult în jurul nostru și de care ne împiedicăm în somn, în iubire, în meditație — dar mai ales în liniștea negașă nicăieri. Există în fiecare din noi o prezență totală a cuiva pierdută. Nu ni-l putem reprezenta imediat, pentru că obiceiul amănunțel se deformează prin moarte — dar rămâne un fel de imagine înălțată, care stăruie printr-o vâpaie de viață nestinsă și nu se poate confunda cu o nădărușă care n'a murit încă. Se zice de multe ori că sunt suflute, care rădăcesc fără noimă prin lume. Dar ceea ce caută, nimeni nu știe. Poate nu e decât o ispașie ulterioară a întregului destin, sau poate blestemul creației lor a fost atât de inversat — că și după ce au trecut în eternitate — rămân pe aici spiritele să sufere.

Nu este cu puțință om, căruia să-i lipsească această deosebită conștiință a continuării vieții prin moarte a unui pr.eten, iubită sau ură. Morții lasă urme: nu se vad, nu se simt — dar se simt. Pesc extraordinar, exact în clipa în care ne credem mai absenți față de dumnezeire și surgeră vremii, tocmai în ceasul în care ne-am lepădat prea mult de amintirea lor. Asta e tot o dramă. Înțelesurile ei variază, se resping și se atrag, nu se pot verifica — dar le găsim totuși un sens în însuși faptul că noi mergem pe un drum paralel cu cel al morții. Încercăm anume? Și de ce drum paralel? Și de ce tocmai alături de ei, când noi suntem vii și uram câteodata morții?

Parcă-mi se însă, că era vorba de strania domnișoare Ruth!

Peronul era luminat de un singur felinar, învelit în hârtie roșie și așezat exact la mijlocul tavanului. Pentru că pornind cu pași masurați de aici până la capătul din dreapta și apoi îndărăt înspre capătul celalalt, distanța era aceeași. Lumina roșie a felinarului se imprășia peste tot peronul, dându-i o înfățișare ciudată. Nimeni nu mai era în jur. Nu știu ce anume mă împinsese să cobor în gara asta. Nimic precis, nimic fixat de mai înainte. Mi-aduc aminte că foarte grabit mi așezasem lucrurile în valiza și fără să mai judec, cobilisem în aparență desul de calm, cașcum într-adevăr în orașul acela m'ar fi așteptat cineva. Dar în căpa în care mă văzui singur pe peronul acela vast și imnecat, singur și neumeit uitându-mă în preajma mea ca într-o prapăsie mă cuprinsese teama de necunoscut. Aveam senzația unui pustiu infinit, în care zadarnic aș fi strigat și m'aș fi sbatut și în care nu știu în ce fel și chip aș fi supraviețuit singurătății și urâtului. Nimeni, ci doar eu și felinarul roșu. Nici trenul nu-l mai puteam prinde. I zarii mișcându-se greoiu, zăganindu-și toate mașinările — iar eu încerenit în urma lui, ca un osândit căruia și ultima speranță i se spulberă.

Era una din acele nopți oboșite parcă de prea mult întinerie. Numai beznă, în stânga — în dreapta — în celelalte părți — dar o beznă care se mișcă pe valuri într-un flux universal și în afara lumii. Nici stele măcar, nici alte ființe — ci numai felinarul acela roșu și un șgomot obscur în fund, care se împărțea apoi în mii de șgomote surde — revenind la fiecare pas sau la fiecare ridicare a mâinii.

Totuși mă plimbam dela un capăt la altul al peronului, fumând țigară după țigară, nedeslușind nimic în jur și cu neputință de a mă decide în vreun fel. Aș fi vrut de pildă să găsesc măcar sala de așteptare și să mă culc. Somnul mi'ar fi făcut bine după o atât de neșugată faț. Aș fi uitat unde mă găsesc și-aș fi uitat poate mai definitiv chiar că exist. Încercam câteva uși, dar nedeschizându-se nici una — renunțai. O clipă mai târziu, auzii în urma mea pași hârșii și întorcându-mă imediat, nu văzui decât o lumină verză. Probabil tot un felinar, dar omul care-l purta nu se putea desluși din beznă. Cu cât se apropia, părea mai de grabă o fantasmă umblătoare. Ori-cum, trebuia să-l opresc.

— Bună seara, domnule...

El tresări și ridicând felinarul înainte, îmi răspunse:

— Eu sunt șeful gării!

Avea o voce groasă și stridentă, ca de gong spart.

— De acord, replicai. Bună seara, domnule șef de gară.

— Ce dorești dumneata? mă întrebă el aproape răstit.

— Mă rog, dacă sunteți așa bun, mai trece vre-un tren pe aici?

Încă odată ridică felinarul, așezându-mi toată lumina aceea verză pe față.

— Dar unde vrei să mergi dumneata?

— Mi-i indiferent unde, încercam eu să zămbesc. Indiferent. Vreau numai să plec. Am impresia că m'am răătăcit, și-aș dori să mă întorc acasă, de pildă.

— Nu, noaptea nu e decât un singur tren: a-cela din care probabil ai coborât dumneata. Numai mâine dimineață mai trece unul. Și atât.

Aveam impresia că-și bate joc de mine. Totuși îl crezui, dar pentru că nu mai îmi putea fi de nici un folos, îl mulțumii și întorcându-mă, căutai ușa de ieșire înspre oraș. Eram foarte măhnit și gândul că voiui petrece o noapte pe străzi mă înspăimânta. Totuși credeam nebușete în hazard. De abia trecui pragul ușii, că domnul șef de gară mă grăbise din urmă și fără altă introducere mă în-trebușă:

— Dar indefinitiv, ce cauți dumneata în orașul nostru?

Surprins (nici eu nu-mi pusesem această întrebare, și văzându-mă oarecum bănuț), dădui din umeri:

— Nu știu. De altfel n'are nici o importanță.

— Da, exact — poate n'are nici o importanță. În tot cazul, dacă mâine de dimineață pleci — aș vrea să te vad la față. Dar cred că n'o să mai pleci.

Ce vroise oare să spună cu ultimele cuvinte? Mă lăsase acolo nedumerit, îndepărtându-se. Acum lumina verză a felinarului se imprăștia mai larg asupra lui, lungindu-i umbra pe pereți asemeni unei stafii imense. Încet, încet — îl înghiți înăbeznă. Mă grabii să ies mai repede. N'aș mai fi putut rezista, rămânând în loc. Trebuia să mă mișc, pentru că să-mi găsesc un sens și să nu mai știu cum trece timpul. Așteptam mai repede diminețea.

De aici se deschidea extrem de larg un bulevard, pe mijlocul căruia se legănau batute de vânt o mulțime de lampioane — dar văzute în toată perspectiva lor — păreau unei singure lumini, difuzată până în fund. Trecui pe trotuarul din dreapta. Mirosea frumos a tei și a castani.

E foarte interesant să mergi singur dealungul unui oraș, în care la o oră atât de târzie nu mai întâlnești pe nimeni. Toți stau închiși în somn, încoaciți unul de altul, umbrășiți sau oboșiți. Fiecare casă ascunde mistere curioase și deosebite. Mai ales noaptea. Somnul împreună toți oamenii într-o sugestie a morții, îl anulează și chiar dacă visele sunt euforice — ei nu vor să mai creadă în viața adevărată. Ce ar fi dacă aș suna acum la o casă oarecare și să fug apoi, sau nu să aștept mai bine și cel care îmi va deschide să se uie la mine ca la un nepământean. Nu, așa cum rădăcesc fără rost pe străzi — poate avea o anumită semnificație. I-am putea spune o semnificație de evadare. Vezi, oamenii greșesc. Ei se închid în odăi de teamă, de întâmplările din afară și doresc anestezia somnului. N'ar trebui așa. Ci mai frumosă pare această fugă dintre lucruri, această evadare simplă, inconștientă poate.

Acum mă găsesc la o răspântie. Sunt patru străzi, care se despart înspre cele patru puncte cardinale probabile. Pe care anume să pornesc? A rămâne la îndoielă, înseamnă a avea prejudecăți și superstiții. Pe aici așa dar. Drept înainte. Poate că într-un fel oarecare, schimb și proporțiile sau cursul destinului. S'ar mai putea întâmpla însă — chiar pe strada asta de pildă să se prăbușească pământul și să nu mai fi după aceea. Ei și? Pe oriunde mergi, Destinul îți este înainte, nu te părăsește, nu te uită. Trebuie să te implinească pe tine, pentru că să se agațe de altul. Destinul e ca o apă permanentă, imprăștiată în toate părțile, pătrunzătoare prin ziduri, peste cele mai calculat-limitate. Destinul te prinde oriunde, este ceva care prea mult îți aparține și nu-l poți schimba prin altul.

Îmi place drumul acesta fără țel și fără măsură. Creează în mine o beție a ineditului și uitat așa într-o noapte, nu simt decât o dulce reverie care mă copleșește. Poate mă apropii tot mai insistent de ceva necunoscut, ne mai întâlnim de alții și poate numai pe mine mă așteaptă. Oare într-adevăr m'așteaptă în orașul acesta strein cineva? Totuși încă de pe acum particip la un alt început de geneză. Presimt că în construcția rigidă și sortită a lucrurilor — e ceva care se mișcă și capătă viață sau altă moarte anume prin mine.

Deodată tresar uimit. Ceva se petrece aici. Ceva intrădevăr se mișcă. Aud ca din depărtări, o vioară. Întâim melodia pare o scornire a nopții ori o fluctuație a vântului. Dar cu cât mă apropii, cântecul se distinge clar, acum arosul se frânge, notele se amestecă, melodia se scufundă ca într-o prăpastie și răsar deasupra numai ecoul lor. Coardele se rup și din nou se împreună. Vioara plină de farmece și blesteme, plină de mâini care o cântă și o strivesc. Un tipăt lung ca o agonie și o clipă de repaos. Mai pătrunde însă până afară o rezonanță a ultimului acord. Stau în fața casei și ascult. Împietit, lipit cu urechea de zid, ascult. Din nou motivul acela e reluat, dar cu alte variații, mai sumbre, mai tragice. Nu-i poți găsi nădărușă nici o explicație, niciun imn și niciun poem nu se potrivește — ci numai poate viața care se scurge prin degete și prin mișcările ar-cusului. A cui viață? A cui prăbușire?

Îată dar că în orașul acesta străin, la ora 2

noaptea, cineva cântă la vioară. Mi se pare așa de neînțeles! Aș vrea să văd pe omul care-și sugrămă sufletul într-o vioară, să stau tot în umbră și numai gesturile, făptura, ochii și zămbetul să i le zăresc. Dar peste toată casa sunt trase obloane. Obloane negre. Toată casa pare neagră. Chiar cântecul e negru și demonic. Și acum încet-încet, ultimul sens se pierde. Nu se mai deslușește nimic. Vioara a amuțit. Liniște. Ce groaznică liniște! Și totuși stăruie prin jur cântecul acela de jale, de răsfat, de beatitudine, revoltă, resemnare și moarte. Toate adunate ca într-un vârtej, toate ameli-te, încruciate ca săbile de flăcări deasupra unei jertfe.

Mai rămân aproape un ceas, dar cântecul nu mai reîncepe. Sunt totuși fericit că nu zadarnic am rămas în noaptea asta aici. Mi-i deajuns. Aș putea mâine dimineață să mă întorc, dar aș mai sta o noapte să mai aud odată vioara gemând.

Plec. În urma mea acordurile se reîntregesc și cântecul mă urmărește. Nu-l pot uita. Îi cunosc acum toate formele și toate pauzele. Și-mi dau seama că evadarea nu mai are nici un rost. Trebuie să accept și eu zidurile unei odăi. Mă întreb, dacă m'aș fi dus pe strada celalaltă — la fel mi s'ar fi întâmplat? Da, precis. Sunt în viața omului întâmplări care se adevăresc oriunde.

Găsesc însăfășit un hotel. Intru. Funcționarul de serviciu domnotează cu brațele sub cap, dar se trezește imediat.

— Vreau o cameră, îi spun eu.

El nu-mi răspunde, nu mă întreabă măcar cine sunt, ce caut aici, unde am fost până acum. Ce om cum se cade! Își ia legătura de chei și urcă pe scări în dreapta. La mijlocul treptelor, îl opresc: — Ascultă, te rog. Cunoști o casă vopsită poate în cenușiu, cu obloane negre. Cântă cineva la vioară de obicei. Știi cine este?

Omul acesta mă privește calm, surăzător aproape. Dece o fi zămbind oare?

— Domnișoara Ruth! Ea cântă la vioară și numai noaptea.

Așa dar o femeie? Domnișoara Ruth! Domnișoara Ruth! Mă trezesc murmurându-i numele, căutând de aici să mă o închipui. Apoi deodată aud din nou cântecul, parcă mai obscur, mai în fund.

— Dumneata auzi?

— Ce?

— Cântecul. Vioara domnișoarei Ruth! spusei eu înmărmurit.

— Nu vă speriați de geaba, încearcă funcționarul să mă liniștească. Tot orașul cunoaște cântecul acesta și toți îl fredonează. Cine n'are vioară, pian, violoncel sau acordeon — și-l ascultă pe plăci. Și eu îl știu! Ascultă-l!

Și funcționarul începe să fluere melodia. Exact. Aceasta este.

Deschide camera, aprinde lumina, trage stori-urile la ferestre (Le fi frică să nu vină cineva strein? I-o fi teamă să nu pătrundă până la mine cântecul? Dar îl aud, îl aud foarte bine, i-am luat deja cu mine, e în mine). Pleacă, spunându-mi: — Sper că o să dormiți bine. Somn ușor.

Și coboară fluierând. Mă desbrac, sting lumina, încerc să dorm. Dar în toate odăile hotelului circulă ca o boală cântecul.

— Domnișoara Ruth! Domnișoara Ruth! murmur într-una și-aș fi în stare să tip ca să acopăr răscoala și prezența vioarei. Somnul nu mă poate cuprinde în nici un fel. Stau și aștept. Ce mă aștept? Răsar zorile și tot n'am adormit. Mă scol, mă privesc în oglindă. Sunt galben, sunt urât, sunt grotesc. Oare s'a gândit la mine domnișoara Ruth — când și-a scris cântecul acesta? Apoi deodată toate melodiile tac. Bruce, ca la o prăbușire de ghilotină. Parcă într-adevăr a murit cineva.

Și însăfășit adorm și nu mai știu de nimeni și numai aud nimic. Dar prin somn simt că mi-i frig, tresar și parcă e cineva deasupra frunții mele și mă veghează. Cineva care seamănă cu domnișoara Ruth.

N'am plecat nici acum. N'am mai putut pleca. Am încercat de câteva ori și am reușit să ajung până la gară. Dar stăteam înțepenit în fața trenu-

lui, care se depărta fără rost înspre depărtări fade. Și de câte ori mă întorceam, mă întâlneam cu șeful gării — care îmi zămbea prosteste și mă striga de departe:

— Ți-am spus eu că n'o să mai pleci! E

deajuns s'auzi o singură dată vioara domnișoarei Ruth — pentru că să-ți dai seama că toate sunt fără rost, că noi înșine suntem inutili și vieții și nouă înșine chiar. Ar fi mai bine să ne spânzura-m. Ascultă, ce-ți spun eu. Pentru că vioara d-rei Ruth e blestemată și ne blestemă să rămănem pe loc, să nu ne mișcăm, să ne mumifiăm și să trăim totuși ca 'n niște sarcofaguri. Asta e.

Și avea dreptate șeful gării. Am rămas să colind noaptea de noapte casa 'n care cântă domnișoara Ruth și să mă înfășor singur în farmecele ei ca 'n ațele unui pânjan imens, care te suge, te soarbe și de care nu mai scapi.

De multe ori, mă trezesc apoi în barul hotelului — așteptând dimineața în fața paharului cu alcool, încercând să mă mint și să mă amăgesc. Pe toți îi întreb:

— Există domnișoara Ruth? Poate că nu.

Dar cellați mă răd. Și dacă ies în stradă sau mă închid în odă — aud, aud, neversosimil dar prezent cântecul domnișoarei Ruth.

De patru zile plouă și stau în casă. Mi-am cumpărat o vioară și cânt. Dar n'am ajuns să trăiesc cu toată exasperarea, înțelesul adânc și dramatic al cântecului — așa cum îl trăiește domnișoara Ruth. Totuși aveam nevoie de un fel de otrăvă dulce, care să-și imprăștie în tot corpul și care să-ți creeze o lume aparte de vis. Vioara mea este foarte roșie și de câte ori lampa se reflectă pe în-tinsul ei — tresare însăși lumina și participă la sensul cântecului. Nu mai știu nimic în afară de asta. Doar atunci, când prea oboșit gata de moarte — mi se prăbușesc mâinile în jos — mă lipesc de fereastră și privesc în afară. Ploaia cade încet, încet, cu picuri mici și neîncetate. Cerul e foarte aproape, văzduhul puțin cenușiu și toate lucrurile lumii sunt ude și încremenite în ploaie. Și dacă mă văd în oglindă, deabia mai mă pot recunoaște. Am îmbătrânit enorm și mi-s tâmpile încăruntate. Pupilele s'au lărgit și-au prins semne negre dedesubt. Când zămbesc — mă arde gura, căci zămbetul se asemănă zămbetului acelor fiare neliniștite închise pentru todeauna în cușcă.

— Ar trebui să te mai plimbi puțin! îmi spuse chiar în seara aceea funcționarul de serviciu al hotelului. Ar trebui să bei ceva. Altfel nu scapi.

Da, poate are dreptate. Ar trebui să beau ceva. Și-l ascult sfatul. Cobor imediat în stradă. Rătăcesc în neșire dealungul și dealaltul orașului. Ploaia îmi pătrunde prin haine, până la carne, până la oase. O simt însă ca pe o vâpaie extraordinară de fierbinte. Și ridic tot mai sus capul, picurii apei se preling de pe frunte pe obraz în jos — și așa absorbit de materia naturii nu simt nimic, ci numai merg — așa ca orbi la infinit, blestemați să nu găsescă nădărușă o lumină. Numai pe strada domnișoarei Ruth n'am trecut. Mi-a fost teamă, o frică stupidă și mă opream deodată, întorcându-mă. Extenuat, slăbit, — mă retrăgeam în cele din urmă în bar.

Ah! barurile și alcoolul vaporizat al barului. Oamenii se văd ca prin ceață și toți sunt beți. A-tât de multe femei tinere, ca niște fiare simple și inconșiente — care dansează, strâng paharele în palme, răd, se îmbrățișează. Domnește peste tot alcoolul ca un împărat. În agitatele spirite ale bărbatilor — în conștiințele lor devastate, în să-nii femeilor colcăie și în toate odăile — alcoolul suprem, demonic — torturează independențele corporale, le împreună și apoi le soarbe.

Mă așez la o masă în fund. Sunt foarte calm. Și e cel mai groaznic lucru să bei singur într-un bar, unde toți sunt perechi sau unde toți vor sfârși perechi. Îmi sprijin capul în palmă și privesc neștergerit în jur. Ce lume diformă și imperfectă! Dumnezeu n'a vrut-o așa. Totuși eu nu mă aduc nimic aminte a simetrie sau a ordine paradișac. Îmi pare rău că există încă și mi'ar pare rău dacă aș fi condamnat la moarte. Așa suntem toți. Chiar de-am avea vieți de soareci sau de pisici — așa trăindu-ne ca șerpi sau ca lipitori — așa că-zând mereu și supuși altor osânde, dorim să trăim, ne înversunăm să ducem viața până la capăt. Dar care capăt?

Printre mese se apropie, împletindu-se și descompus, domnul șef de gară. Vine cu mâinile întinse, cu două pahare pline, zămbind.

— Vreau să bei cu mine!

Și dăm paharele peste cap. Prietenul meu hoho-tește. Îl privesc mut.

— Spune-mi, începu el așezându-se, ce ai vrea să se întâmple în noaptea asta?

Îl privesc pe deasupra paharului și mi se pare unui spânzurat, care s'a coborât din frânghii ca să-și ametească moartea mai mult.

— Nu doresc nimic, îi răspund umplându-mi alt pahar. De altfel cred că e caraghios să-ți îm-pui un anumit lucru. Chiar dacă te satisfaci, nu poate fi ceea ce cauți definitiv. Totuși aș vrea să se întâmple ceva neobișnuit, aș spune ceva neversosimil.

Șeful de gară mă ascultă cu ochii înflăptiți în-ainte.

— Ai cunoscut-o pe domnișoara Ruth? mă în-trebă el deodată.

— Domnișoara Ruth? tresării în clipa aceea. (Parcă am uitat-o, parcă nici nu m'am gândit vreodată la ea). Nu, n'am cunoscut. Dar de ce i se spune „strania domnișoară Ruth”? Mi se pare că ori e ironie, ori mai ales spalmă. Într-adevăr e o ființă ciudată?

— Se exagerează, amice. De fapt, e o făptură integral a pământului. Cred că nu este în lume o altă femeie, care să fi trăit atât de intens ca domnișoara Ruth. Dar ar fi mai bine s'o cunoști personal.

— Crezi că mi'ar folosi la ceva? De obicei în-tâlnirile cu oamenii sunt lipsite de sens.

— Întâlnirea cu ea ar fi extraordinară. Dar atunci, mă rog, pentru ce n'ai mai plecat din orașul nostru? Vrei să spui că nu te-a chinuit melodia domnișoarei Ruth? Ea nu ți-a dat voce să pleci.

— Nici n'am văzut-o măcar, nu știu cum arată.

Atunci șeful gării, aprinzându-și o țigară, se scotocește prin buzunare și scoțând o fotografie boțită și veche, mi-o întinse:

— Aceasta este domnișoara Ruth!...

BRAȘOV, 1934...

— Reportaj inedit —

de ȘTEFAN BACIU

ZAPEZILE DE-ATUNCI

Și astăzi, ca și în atâtea alte dați, drumurile care duc în orașul adolescent. Zăpezile din balada lui Valon căzuseră din belsug, așa că am avut răgazul să le rememorez pe toate celelalte, la propriu și la figurat. La gura sobei, amintirile și toate emoțiile par mai calde, mai stăpânite, așa încât uneori de-abia îți le mai recunoști. Apar ca la circ, iar tu stai în mijlocul lor, plesnind elegant din biciu, dându-le ordin să facă sluj — să se prefacă în literatură — și într-o bună zi o să constatăi fără uimire că ești un dresor. Imblânzitorul de amintiri. Zadarnic însă glumești! Ca totul să nu-ți scape printre degete, apleacă-te cu luare aminte asupra acestei mape cu lucruri vii și caută să scoți esența, măcar pentru o pagină de revistă.

Cum, șovăești? Doar e același oraș de-acum șapte ani, așa cum ai scris în capul acestor coioane! Dar șapte ani, aceasta e o cifră care se apropie mai mult de zece și se îndepărtează de cinci. Ochianul îți strâns în mână, dar când privești prin lentilele lui, îți se pare că te uiți pe dos: totul se micșorează și fuge. Dar în afară de asta, mai ai încă la îndemână atâtea și atâtea: teancuri de reviste vechi, cutia cu fotografii, maldărele de corespondență, cărțile din rafturi, și chiar și orașul, nesemnificativ și eternul oraș, care te ajută, toate, să poți patina pe lucrul fals de pată ai aducerilor aminte. Curaj, tinere bătrân! Când alții își scriu memoriile lipsite de sens, la optzeci de ani, tu să ai curajul de-a scoate din uitare măcar un atom de viață, la douăzeci și trei, mai ales când trecutul se măsoară pe șapte degete. Două mâini, asadar.

Brașov 1934 nu e numai o cifră. Efervescența spirituală, febra literară, saltul din cotidian pe care l-a riscat o mână de tineri pe vremea aceea, alcătuiește în orice caz un răstimp din ale cărui elixiri se va scrie istoria provinciei de ieri.

Să nu se mai întrebe nimeni, căci ridicăm perdeaua!

OAMENI

Printre pietrele acestei cetăți, o epocă în minus sau în plus, trece aproape nevăzută în seamă. Când timpului înghețe cu coții săi ziduri și fortărețe, oamenii care se freacă de ele trec mai banali decât niște păpuși de câlți. Dar așa cum stăruiește în amintirea mea, Brașovul de atunci nu-și poate trăda atât de ușor actorii. Cum stau de o parte, ca și mai ieri, îi aduc pe nesimțite în lumina lanternei, trecând peste toate cancanurile și micimile, pe care de-atunci moartea le-a nivelat cu o uluitoare grije.

NICOLAE CANTONIERU

Căci s'a dus și scriitorul Cincinat, care patrona pe-atunci cu o bunăvoință obosită cenelele „Brașovul literar”, risipind din ce în ce mai rar — între Curtea de apel și într-o pară — nestemata unei rime, sau un madrigal. Plebiscit și bolnav, trubadurul ascută din zi în zi o mutare la București, fără să bănuiește, cred, că Eternitatea îi e mai aproape decât Capitala. Cu cavallera și cu ghetrele-i albe, acest ciudat cântăreț trăia din ce în ce mai mult din trecut, închis între cărțile lui din str. Regina Maria. Când l-am cercetat acolo, pentru

cea d'n urmă oară, scuzându-mă că îl „conturb”, a zămbit și mi-a spus: „Nu-i nici un deranj! Șezi, băeșu!” Dar azi îl aud și-l înțeleg parcă mai bine: „Nu-i nici un deranj!”

Și urmându-l pe Cincinat, s'a dus și unii Niculae Cantoniery, stăpânul iubitor al adolescenței mele, pe care zadarnic îi mai chem și-l aștept. Înalt și fumuriu, strălucit de Aurel Marin și Mihail Chirnoagă, Niculae Cantoniery a însemnat pentru epoca aceea, tot ce e nou și bun. Timerețe, elan, talent, omenie, camaraderie, frăție, toate aceste daruri le-a imprăștiat în jur, mințindu-și (acum îmi dau seama) stropul de viață care avea să se sbată în el doar încă un an.

Străns unghi în jurul unui ideal și al unui crez, oriunde ne adunam, Niculae Cantoniery era punctul hotărâtor; de pe „promenadă” la vre-o străduță, sau din locuința lui din str. Spitalului pe „Corso”, silueta lui trecea dreptă și dărză, așa cum i-o văd și astăzi, dincolo de moarte, când îi chem uneori sau când îl aștept. Am cunoscut încă destui oameni de-atunci, dar niciodată nu am mai simțit o astfel de inamă de om, ca aceea care batea în pieptul de bolnav al minunatului Cantoniery.

Sărac și nedreptățit, ironic și mândru, omul acesta n'ar fi îngăduit niciodată să se scrie despre el pe un ton văicăreț și poate că tocmai de aceea îmi stăruie în minte rândurile lui de pe o carte poștală: „Împușcă francuzii mai rău de cât tine și când pun mâna pe bani, cumpără cărți poștale

EUGEN JHEBELEANU

și scriu la prieteni”. O, cum s'au revoltat atunci cei cinci spreze ani ai mei, fără să bănuiește măcar că peste cinci luni Cantoniery avea să moară singur și uitat, pe malul Dunării, la Giurgiu.

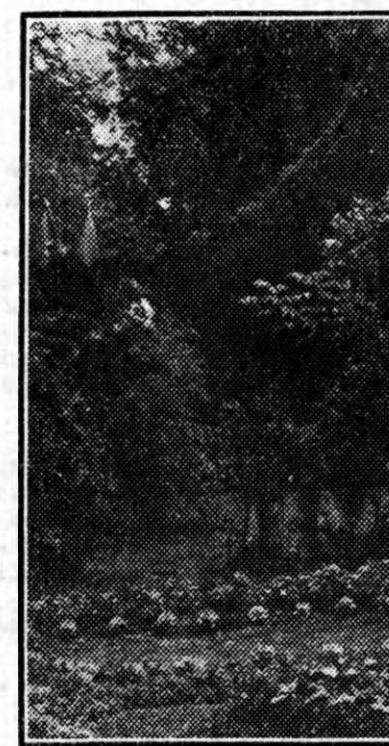
Și dacă am amintit de Aurel Marin și Mihail Chirnoagă, mușchele-ari de ieri, care n'au încetat nici o clipă de-a crede în cuvântul soris, nu pot să trec peste acel Ion Foșeneanu, gazdă de poezi și artiști, el însuși poet de talent, care după o scurtă dar agitată activitate scriitoricească, s'a retras în anonimatul unei vieți de fiice zi.

Ei toți au purtat făclia artei, și când îi aduc înaintea ochilor, dincolo de timp, mi se pare că nu mai sunt atât de singuri, într'un oraș cunoscut și uitat, în care azi cântă ați timeri, acoperind cu glasul lor argintiu și tăios, huhurezii vremii.

PROVINCIA, „FRIZELE” ȘI TIMPUL LOR

Să nu zămbiți, doamnelor și domnilor, dar firul acestor povești parcă mi-a pus barbă și favoriți. Să nu zămbiți, când am să vă spun că „provincia” de ieri, acest termen în jurul căruia s'au dat atâtea lupte, era mai vie, mai clocotitoare, decât cea de acum. „Frizele” dela Brașov, nu erau un fenomen izolat, decât poate prin calitate, căci în rest, reviste și foiește apăreau mereu și oriunde. Și era o animație și-un ritm, la cartierul general al litericii din Brașov, oricâteori sosea ceva nou, toate elanurile și greșelile găseau justificare. Chirnoagă le răsoia nervos, Marin mai sceptic, în timp ce eu le bombardam cu epistole, toți străjuți de grimasa zămbetului lui „Nea Nicu” Cantoniery.

„13” la Focșani, „SO” la Turnu Măgurele, (bună revistă!), „Plan” la Cosmin-Cernăuți, „Fier” la Cernăuți, „Pământul” la Călărași, „Lanuri” la Medias, „Foc tânăru” la Roman, „Abecedar” la Turda, „Bloc” la Piatra Neamț, toate soseau în pas alergător, bătaioase, dar pure și sănătoase.

BUSTUL POETULUI ȘT. O. IOSIF, LA BRAȘOV

Și „Frize” la Brașov! Mai bine de un an de zile, acest monitor al provinciei a colecționa în coloanele sale tot ce se scria mai frumos și mai nou, pe întinsul țării. Călăuzindu-se numai după talent, cei trei redactori au publicat aici pe toți cei ce veneau între ei, cu o poezie bună, cu un articol cinstit, cu o năvală plină de miez.

În Strada Lungă 160 era redacția. În strada Fântâni, chichineaua de tipografie a lui Antal, iar între aceste două puncte cardinale, se lucra revista. Corecturi, corespondență, expediție, schimb, un sistem redacțional și administrativ destul de incurcat, pe toate le aranjam la timp, deasupra, așutați numai de-o birje hodorogită cu doi cai, și de Șarameț, legendara ordonanță a lui Mihail Chirnoagă, care era cu aceleași idealuri. Căci oare adevăratea de mai târziu a lui George Vaida nu e un fenomen suferesc, o totală suprapunere de destine, care trebuie așezată tot sub semnul acestor „Frize”, care de bună seamă nu și-au spus încă ultimul cuvânt? Vezi, îmi spun, au trecut aproape șapte ani. O lovitură piezică a pus capăt unei minunate aventuri spirituale, care a îmbogățit ceva mai mult decât sufletul celui Brașov; dar moartea acelor file albe care

l-a smuls dintre noi atât de curând — a expedit un teanc de poezii și numărul unu din „Foc tânăru”. Numărul unu, dar și unicul!

Noi nu am avut nici rotative, nici linotipuri, nici zincografie, ci întreaga revistă (ba chiar și cele trei-patru cărți plătite, ca să apară în „editură”) erau cu

ieșeau lunar din teascuri, e numai un popas, după care se mai pot spune multe cuvinte...

CORESPONDENȚE

Eram un grup, dar parcă am fi dorit să fim și mai mulți. Ne întâlneam mereu și nu știu cum, răvneam să avem printre noi al-

tu se oglindește în acele vrafuri de hârtii, decât în măsura în care noi le imprimăm căldura și dragostea inimii. Dar oricât am uita prin poduri și saltare o comoră fără de preț (și nu fără de valoare) ca aceea, tot va veni o zi, când un „savant” colbit și nu fără de haz, va descifra date și întâmplări, acolo unde se sbată o inimă care nu încapă în note și în variante. Dar mai erau și

VIZITELE

În gara Brașov soseau zilnic trenuri, și uneori când ascultam ecoul lor care se lovea de spinarea Tâmpel, declamam versurile lui Colruș:

„O, plecările, plecările, plecările
„Din toate porțile și din toate
„Spre toate pînțele, spre toate
„așteptările!”

visându-ne într'un compartiment izolat, shurubând spre cime glie ce iubii din Antile sau spre vre-o șezătoare dela Focșani sau Sfântu Gheorghe. Pe atunci svăcnețul osilor avea pentru noi un farmec inegalabil și din toate drumurile spre țări, îl rețin mai dureros pe-acela în care l-am condus pe bietul Cantoniery. Mircea Brătucu, Chirnoagă, eu și încă unul sau doi, care-mi scapă din memorie. Dar nu, acum nu vreau să vorbesc despre asta!

Uneori, ne trezeam cu câte un domn necunoscut, care suna la lozința căte unuia dintre noi, întrebând fără vre-o altă introducere, dacă aici stă domnul cutare sau cutare. Și totdeauna se întâmpla în așa fel, că domnul cutare locuia acolo! Erau bine informați acești domni necunoscuți, acești vizitatori ciudați, care întrebau de un tânăr elev, sau de un domn sublocotenent care era

MIHAIL CHIRNOAGĂ
ȘI ȘTEFAN BACIU

plecat într-o manevră de trei-patru zile. Numai pe Cantoniery îl aflam mereu acasă, întins pe o canapea cu mult prea scurți pentru trupul lui de urias, așa cum l-o fi aflat și moartea, într-o zi de toamnă munteană.

Ehei, ciudate și bune vizite mai erau și acestea!

Neașteptat, pica fostul brașovean Eugen Jhebeleanu, arborând tot alte oravate și întinzând apoi dela întâlniri, fiindcă îl fusese sommat la „Coroana”. Dar oricum, popasurile lui culminau în totdeauna în plimbări lungi și de neuitat, la care eu îl atacam apoi cu serii întregi de poezii inedite.

Și Jhebeleanu pleca tot atât de neașteptat, dar tocmai în ziua dispariției sale, un bilet veni cu Șarameț, ne anunța că în strada Lungă 160 ne așteaptă Pavel Nedecu, care tocmai descinsese dintr'un tren mixt. Din strada Regina Maria, Mircea Pavelescu, nepotul lui Cincinat, ne ruga să fim la cafeneaua „Coroana”, uitând că rigorile regulamentului ne-o interziceau. Dar invitația lua aerul unui ordin, așa încât peste un efort de oră, disoutam de zor cu Mircea Pavelescu, poet hermetic și autor al plachetei „Călător prin umbra sa”, care ne anunța că a mai tradus un poem din Gérard de Nerval și că s'a certat cu unchiul, din pricina unui articol apărut în revista constantineană „Luceafăr”, cu un an în urmă. Ca un fum albastru, în uniformă-i de marină, poetul dispărea și el, scuzându-se apoi în lungi epistole, (ce frumose scrisori!) pentru fuga lui cam întempestivă.

Și veneau alții și alții. Într-o zi a descins aici, dintre cejurile Cernăuților, Mircea Strelnu, în mână numai cu o servielă, dar cu un notes plin de imagini despre lună și cu un plan mareș al edificiilor sale, în care aveau să fie tipăriți toți stihurii lui României. Oare numai ei să fi fost?

Nu, nu. Îmi răsar în minte și Ladimiss Andreescu, mereu în drum spre Medias, apoi Petro

Pascu, simpaticul bard arădean, în fine Niculae Albu, toți aceștia poposind fie la noi, fie alurea, întrerupându-și drumul sau oprindu-se, numai de dragul unui spalt cu corecturi, sau pentru un volum în ediție restrânsă. Nu știu prea bine dacă astăzi tinerii poezi își mai vizează de câte două ori biletul de drum de-a treia, dar când îmi amintesc de vizitele din 1934, regret infinit că din ce în ce mai mult ne place să călătorim cu trenuri de lux, cu popasuri cât mai scurte.

TOAMNE, PRIMAVERI, PROECȚE

Vara mai ales, și într-o măsură oarecare și iarna, nu prea erau „sezoane” literare. Activitatea cea mai febrilă, robotată cea mai intensă, sbuciumul cel mai accentuat, toate acestea se consumau în lunile toamnei și ale primăverii. Atunci, mai cles arunci, ne adunam noi, câte doi sau mai mulți, în lungi concita-bue, împărțându-ne tot ce a-beam pe inimă și în gând. Nu pot spune ca alții că am tras la fi dela ticeu, dar știu că de multe ori m'am dus la școală cu lecțiile amestecate, din cauza unui nou model de pagină, sau că Chirnoagă s'a culcat de multe ori la patru spre zău, fiindcă nu mai priddeau cu lipitul banderolelor pe „Cartea de dragoste”, sau fiindcă scria încă zece pagini la romanul, rămas în proiect, „Obșteasca prietenie”. Câte titluri de opere au rămas numai atât, câte coale înegrite au prins mușgaiu în cartoane, câte poeme au luat calea coșului sau a sobei, aceasta nu o mai știu nici unul dintre noi...

Dar „Amintirile unui copil de familie proastă” ale lui Cantoniery, „Nadir” volumul meu de poeme, eseurile provinciale ale lui Chirnoagă, antologia supra-realistă de buzunar a lui Mircea Pavelescu, romanul lui Brătucu, „Cărți de vizită” de Ion Ștefan, și altele — câte? — au rămas numai cenuse și risipă de litere, îmbogățind cu leșurile lor toamnele și primăverile, care aveau să ne facă mai buni și mai bogăți în experiență, poate că tocmai fiindcă pășeam cu neapăsare pe locurile pe care nu de mult le presărasem cu iluzii, în peregrinările noastre de ultimi și paradoxali drumetși peripatetici.

FINAL

Acum, când mă aflu la aflăritul acestui mărunț fragment din acel tot, care ar putea să fie odată și odată măturisurile unui om, mă gândesc că la timpul lor întâmplările vor trebui să fie spuse și altfel. Deocamdată însă, mă mulțumesc cu acestea puține, așa cum au putut fi scrise, fără intenția de a alcătui un fragment sau un lucru de sine stătător. Nimic din toate acestea, ci simple încercări în goana timpului, pentru cei ce au trăit cu noi, dar și pentru cei ce ar dori să știe ceva în plus.

Spuneam la începutul acestui reportaj că zăpezile din cunoscuta baladă a bătrânului Villon, au troenit din nou Brașovul, adunând cu molcomă lor cădere și o sumedenie de amintiri pe care

CINCINAT PAVELESCU

le-am prins în vârf de ac, pentru că nu le la vântul. Nu știu dacă în dosul perdelei mai ninge sau nu. Afară e noapte și din amintiri nu a mai rămas decât atât. Poate că și mâine va ninge, cu fulgi albi, pe-țe Brașovul lui 1941, la fel cu zăpezile de-atunci. Sunt singur. Cei din reportaj s'au dus în toate vânturile, până și sub pământ, iar din ceea ce a fost, văd în fața mea doar un maldăr de scrisori și de fotografii: Brașov 1934.

CREZ

Nu mă orbește, Doamne, primăvara
Cu toată năvălirea ei de verde.
Nici visul în hățisuri nu mă pierde
Și nu m'alintă cu răcoare seara.

Zadarnic mușc din aurul poemelor
Când n'am în inimă, de fier, credința.
Visez să-mi fie slavă biruința
Și răd de moartea pură a crisantemelor.

Păcatul săgetează orice stea
Și bolta mi-l ogîndă de pământ...
Ce-l lumea mea zidită de cuvânt
Și ce-s tristețile țării de nea?

Nu-mi pasă, Doamne, de m'o duce pasul
Pe drumul fără de întoarceri vrute;
N'o să mă plec tăcerilor durute
Și n' moarte n'o să mi s'astupe glasul.

Și-am să te strig stăpâne și din lut
Că n'o să-mi fie glia lanț nici chingă.
Nu poate veșnicia să mă nvingă,
Că-mi stau, cu mîile, strămoșii seut.

Și-am să te strig pe nume Dumnezeu —
Setos de pita ta de vis și soare,
Că se cuvine-o dreptă sârbătoare
Și umiliților din neamul meu.

N'am să cerșesc nici mort din dreptate
Că n'am ingenuncheat cât am fost viu,
Și așa, poemul ăsta dacă-l scriu,
Îl scriu pentru țărani mei din sate.

LUCIAN VALEA